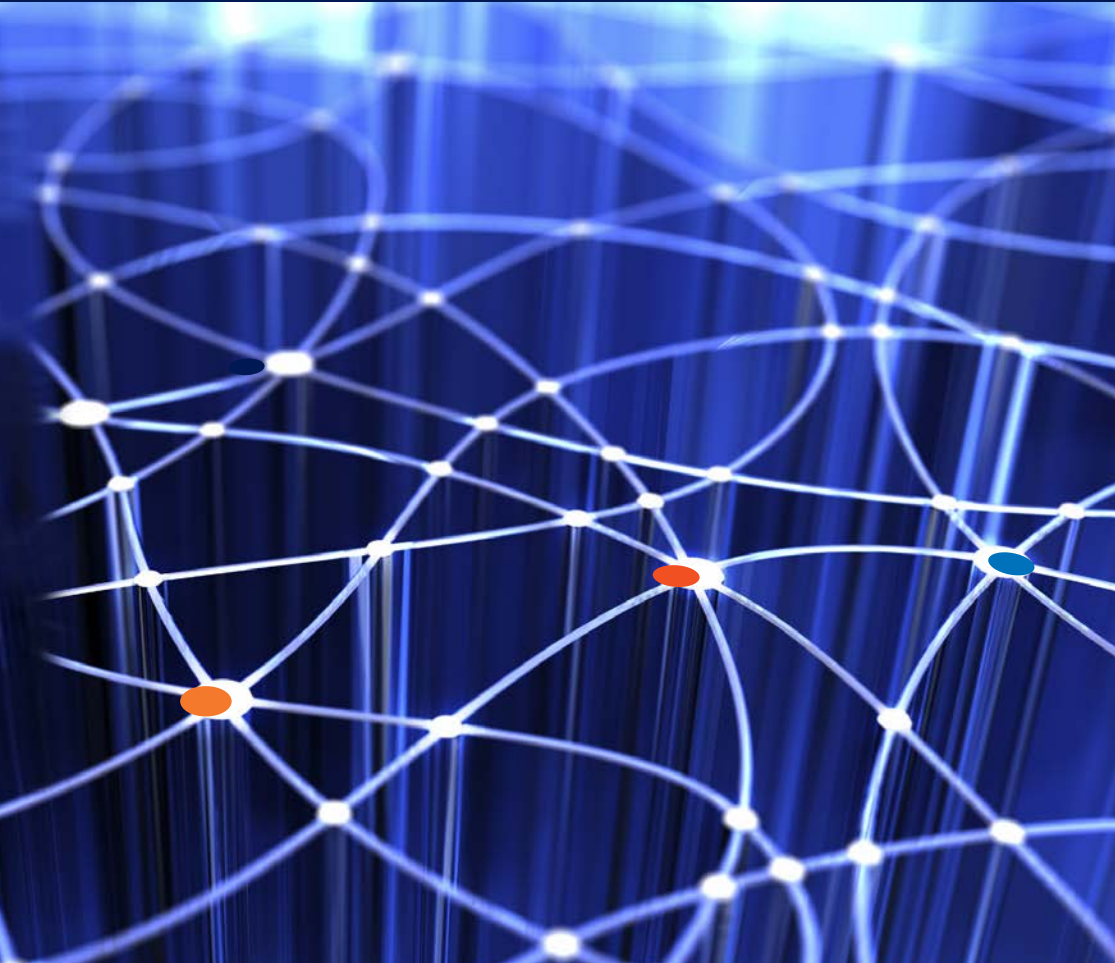

Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta

Vihreämpää rajan toisella puolella?

Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa

VIHREÄMPÄÄ RAJAN TOISELLA PUOLELLA?

Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden
torjunnasta ja tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa

VIHREÄMPÄÄ RAJAN TOISELLA PUOLELLA?

Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden
torjunnasta ja tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa

Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta

Poliisiammattikorkeakoulu
Tampere, 2014

Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta:
VIHREÄMPÄÄ RAJAN TOISELLA PUOLELLA?
Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden torjunnasta ja
tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa

Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 109

ISBN 978-951-815-264-7 (painettu)
ISBN 978-951-815-264-4 (pdf)
ISSN 1797-5743

Kannet: Juvenes Print
Taitto ja paino: Suomen Yliopistopaino – Juvenes Print, Tampere 2014

ESIPUHE

Poliisiammattikorkeakoulussa toteutettiin vuonna 2013 tutkimushanke *Ympäristörikollisuuden valvonta ja torjunta – viranomaisprosessin haasteet ja mahdollisuudet*, jonka rahoittaja oli Poliisihallitus.

Tutkimushankkeessa kuvattiin valvonnan ja torjunnan viranomaisprosessin nykytila Suomessa kuntien ympäristövalvontaviranomaisen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, poliisin ja syyttäjän näkökulmasta. Nykytila on kuvattu erillisessä tutkimusjulkaisussa Iina Sahramäki & Terhi Kankaanranta (2014) *Ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa - kohti vihreämpää viranomaisyhteistyötä?*

Tässä raportissa syvennetään vertailututkimuksen keinoin viranomaisprosessin kuvausta.

Kiitos rakentavista ja asiantuntevista kommentteista tutkimushankkeen ohjausryhmän jäsenille Arto Hankilanojalle (Poliisihallitus), Juha Tuoviselle (Itä-Uudenmaan poliisilaitos) ja Burkhard Auffermannille (Turun yliopisto), sekä Poliisiammattikorkeakoulun julkaisutoimikunnan asettamille arvioitsijoille.

Kiitos asiantuntija-avusta myös Aino Alhemille (Åklagarsmyndigheten), Henrik Forssbladille (Rikspolisstyrelsen) ja Lars Korsellille (Brottsförebyggande rådet).

Tampereella 6.2.2014.

Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta

TIIVISTELMÄ

Poliisin tietoon tulee Suomessa vuosittain alle 500 rikoslain 48-luvun mukaista ympäristörikosepäilyä. Lukua verrataan usein poliisin tietoon tulevan ympäristörikollisuuden määrään Ruotsissa, jossa ympäristökaaren mukaisia ympäristörikosepäilyjä tulee esitutkintaviranomaisten tietoon vuosittain 4000–6000 kappaletta. Molemmissa maissa on arvioitu piilorikollisuuden määrän olevan merkittävä.

Tässä raportissa kartoitettiin Suomen ja Ruotsin välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä ympäristörikollisuuden torjunnan ja tutkinnan kehittämiseksi Suomessa. Raportissa vastattiin seuraaviin kysymyksiin: Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä Suomen ja Ruotsin ympäristörikosten torjunnan ja tutkinnan välillä on? Miten ympäristörikollisuuden torjuntaa voidaan kehittää Suomessa vertailusta saatujen tulosten pohjalta?

Vertailussa käytettiin aineistona tilastotietoja, lainsäädäntöä ja aiempien tutkimusten tuloksia sekä tutkijan ja viranomaisten välillä käytyjä keskusteluja. Raportissa vertailtiin Suomen ja Ruotsin institutionaalista rakennetta ja lainsäädäntöä ympäristörikollisuuden torjunnassa. Näiden lisäksi vertailun kohteeksi nostettiin viranomaisten asiantuntijuus ympäristörikollisuuden torjunnassa.

Lainsäädäntöä käsiteltiin rikoslain, rikostilastojen, esitutkintailmoituksen ja sanktioiden näkökulmista. Suomessa ympäristörikokset on kriminalisoitu rikoslain 48-luvussa. Ruotsissa ympäristökriminalisoinnit on koottu muun ympäristölainsäädännön kanssa vuonna 1999 voimaan tulleeseen ympäristökaareen. Ruotsissa ympäristökaaren myötä ympäristövalvontaviranomaiset on velvoitettu ilmoittamaan kaikki ympäristörikosepäilyt esitutkintaviranomaiselle. Suomessa vastaavaa velvoitetta ei ole vaan ympäristönsuojelulaisissa annetaan valvontaviranomaiselle harkintavaltaa tietyin edellytyksin. Hallinnolliset ja rikosoikeudelliset sanktiot ovat molemmissa maissa verrattain samanlaiset. Suurin ero on hallinnollisen sanktion määräytymisessä ja yhteisösakon määräämisessä. Valtaosa ympäristörikoksista johtaa molemmissa maissa sakkorangaistukseen.

Institutionaalisisella rakenteella tarkoitettiin tässä raportissa mallia, jolla torjunta ja tutkinta on järjestetty. Rakenteeseen liittyvät keskeisesti ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonta, poliisin ja syyttäjän organisointumien sekä yhteistyön näkökulma. Ruotsissa poliisissa työskentelee valtakunnallisesti noin 70 ympäristö- ja työympäristörikostutkijaa; Suomessa ympäristörikollisuuden tutkinta hoidetaan pääsääntöisesti päivittäisrikostutkinnan tai talousrikostutkinnan osana. Suomessa toimii viisi ympäristörikosten avainsyyttäjää muiden työtehtäviensä ohella. Ruotsin syyttäjänvirastossa on erillinen ympäristö- ja työympäristörikosten 20 syyttäjän ryhmä, joka vastaa ympäristörikosten syyttämisestä ja tutkinnanjohtamisesta valtakunnallisesti. Suomessa tutkinnanjohtajana toimii poliisi.

Asiantuntijuudella viitattiin tässä yhteydessä poliisin saamaan ympäristörikollisuuden tutkinnan koulutukseen. Ruotsissa poliisin ympä-

ristörikostutkijat käyvät 12 opintopisteen opintokokonaisuuden Uppsalan yliopistossa. Lisäksi tutkijoilla on mahdollisuus osallistua 1,5 opintopisteen jatkokurssille. Suomessa ympäristörikoksia tutkivat poliisit voivat osallistua vuosittain Poliisiammattikorkeakoulussa järjestettävälle 2 opintopisteen kurssille. Kurssi on suunnattu erityisesti tutkinnanjohtajille.

ABSTRACT

Each year, fewer than 500 suspected environmental offences, as specified in Chapter 48 of the Criminal Code, come to the attention of the police in Finland. This figure is often compared with the number of environmental offences reported to the police in Sweden. The annual number of suspected environmental offences in accordance with the Swedish Environmental Code that come to the attention of the preliminary investigation authorities in Sweden is 4,000–6,000. The number of hidden crimes has been assessed to be significant in both countries.

This report surveys the differences and similarities between Finland and Sweden with the goal of developing the prevention and investigation of environmental crime in Finland. The report sets out also to answer the question: How can the prevention of environmental crime be developed in Finland on the basis of the results of the comparison?

The material under comparison includes statistics, legislation, the results of earlier studies as well as discussions between the researcher and authorities. The report analyses Finland and Sweden's institutional structure and legislation for the prevention of environmental crime. The expertise of the authorities in the prevention of environmental crime is also compared.

Legislation is addressed from the viewpoint of environmental criminal law, crime statistics, preliminary investigation reports and sanctions. In Sweden, environmental criminalisation and other environmental legislation are compiled in the Environmental Code, which entered into force in 1999. Sweden's Environmental Code obligates the environmental supervisory authorities to report all suspected environmental offences to the preliminary investigation authorities. There is no similar obligation in Finland; the Environmental Protection Act provides the supervisory authorities with discretionary power subject to certain conditions. The administrative and criminal sanctions are fairly similar in both countries. The greatest difference is in determining administrative sanctions and imposing a corporate fine. The majority of environmental offenders are sentenced to a fine in both countries.

In this report, the *institutional structure* is the model used by the state to organise prevention and investigation. Key aspects of the structure include the supervision of compliance with the environmental legislation, organisation of the police and prosecutor and the perspective of co-operation. In Finland, the police are in charge of investigations. The Swedish Police has approx. 70 environmental and working environment crime investigators nationally; in Finland, environmental crime is mainly investigated as part of daily investigations or white-collar crime investigations. In Finland, five persons act as key environmental crime prosecutors in addition to their other duties. The Swedish Prosecutor's Office has a team of 20 environmental and working environment crime

prosecutors, which is responsible for the prosecution of environmental crime and is in charge of investigations nationally.

In this context, *expertise* refers to the training received by the police in environmental crime investigation. In Sweden, environmental crime investigators complete a 12-credit study module at Uppsala University. In addition, they have the opportunity to take an advanced course worth 1.5 credits. In Finland, police officers investigating environmental crime may take an annual course worth 2 credits. The course is particularly intended for the officers in charge of investigations.

SISÄLLYS

1	Johdanto	13
1.1	Tutkimusasetelma	14
2	Näkökulmia ympäristörikollisuuteen	15
2.1	Ympäristörikollisuuden piirteistä	15
2.2	Viranomaistoimintaa käsittelevä tutkimus Suomessa ja Ruotsissa.....	17
2.3	Ympäristökriminologinen lähestymistapa.....	20
3	Tutkimuksen aineisto ja menetelmät	23
3.1	Vertaileva tutkimus.....	23
3.2	Aineisto.....	25
4	Ympäristörikollisuuden torjunta ja tutkinta Suomessa ja Ruotsissa.....	28
4.1	Tilastojen valossa.....	28
4.2	Lainsäädäntö	32
4.2.1	Rikoslaita	32
4.2.2	Rikosilmoituksen tekeminen	35
4.2.3	Hallinnolliset ja rikosoikeudelliset sanktiot	38
4.3	Institutionaalinen rakenne.....	42
4.3.1	Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta.....	42
4.3.2	Poliisin ja syyttäjän organisoituminen.....	44
4.3.3	Yhteistyön näkökulma.....	48
4.4	Asiantuntijuus.....	50
4.4.1	Erikoistuminen ympäristörikosten tutkintaan.....	50
4.5	Yhteenvedo torjunnan ja tutkinnan keskeisistä piirteistä Suomessa ja Ruotsissa	52
5	Johtopäätökset	55
	<i>Kirjallisuus</i>	59
	<i>Liite</i>	63

KUVIOT

Kuvio 1.	Intressien, lainsäädännön ja käytännön välinen suhde ympäristöriskollisuuden torjunnassa	21
Kuvio 2.	Vertailuun valitut ympäristöriskollisuuden torjuntaan liittyvät teemat.....	24
Kuvio 3.	Poliisin tietoon tulleet ympäristön turmelemiset ja törkeät ympäristön turmelemiset Suomessa ja Ruotsissa.	28
Kuvio 4.	Poliisin ja syyttäjän tietoon tulleet ympäristörikosepäilyt Ruotsissa rikosnimikkeittäin vuonna 2012.	30
Kuvio 5.	Poliisin tietoon tulleet ympäristörikosepäilyt Suomessa rikosnimikkeittäin vuonna 2012.....	30
Kuvio 6.	Ympäristöriskollisuuden keskeiset yhteiset kehittämiskohteet Suomessa ja Ruotsissa	54

TAULUKOT

Taulukko 1.	Vertailussa käytetyt aineistot.....	25
Taulukko 2.	Ympäristökaaren mukaiset ympäristörikosepäilyt ja niiden rikosoikeudellinen käsittely vuonna 2010, 2011 ja 2012.	31
Taulukko 3a.	Rikosoikeudelliset sanktiot Suomessa	39
Taulukko 3b.	Rikosoikeudelliset sanktiot Ruotsissa	40
Taulukko 4.	Ruotsin ympäristöriskollisuuden torjunnan keskeiset myönteiset piirteet verrattuna Suomeen.....	53

1 JOHDANTO

”Suomessa tilastoitujen ympäristörikosten ja erityisesti törkeiden ympäristörikosten lukumäärä on vähäisempi kuin muissa Pohjoismaissa. Vähäisempi ilmitullut ympäristörikollisuus ei kuitenkaan tarkoittane sitä, että Suomessa tehtäisiin muita vähemmän ympäristörikoksia.”

Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmä
Ympäristörikoskatsaus vuodelta 2012 (2013, 6)

Viime vuosina Suomessa poliisin tietoon tulleet ympäristörikosepäilyt ja ympäristörikoksista annetut tuomiot ovat nostaneet ilmiön suuren yleisen tietoisuuteen. Kansainvälisesti ympäristörikollisuutta on kuvattu jatkuvasti laajenevaksi ja syveneväksi rikollisuuden lajiksi (Elliott 2012, 88; Comte 2006, 190). Ympäristörikollisuuden torjunta ei ole pystynyt vastaamaan kansainvälisesti tähän haasteeseen. Kiinnijäämisriski on jäänyt alhaiseksi ja annettujen tuomioiden vähäisyys on tehnyt ympäristörikollisuudesta houkuttelevan ja kannattavan rikollisuuden muodon. (Comte 2006, 190; Wright 2011, 335.)

Useat valtiot ovat samojen haasteiden edessä (kts. esim. Korsell 2001; Comte 2006; du Rées 2001; Bisschop 2012a; 2012b; Sahramäki & Kankaanranta 2014). Ympäristörikollisuuden moniulotteisuus vaatii toimijoiden välistä yhteistyötä ja asiantuntijuuden jakamista (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014). Yhtenä ympäristörikollisuuden torjunnan tehostamisen keinona on nähty rankaiseminen laittomasta toiminnasta entistä useammin rikosoikeudellisin keinoin. Rikosoikeudellisten sanktioiden on nähty olevan hallinnollisia sanktioita vahvempi osoitus yhteiskunnan paheksunnasta ympäristölle haitallista toimintaa kohtaan. (2008/99/EY, kohta 3.)

Yleisessä keskustelussa ja tutkimuskirjallisuudessa verrataan usein poliisin tietoon tulleen ympäristörikollisuuden määrällisiä eroja Suomen ja Ruotsin välillä (Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmän raportit 2003–2013; KRP 2007, liite 9; Ahonen ym. 2003, 371). Ruotsin ympäristökaaren (Miljöbalken) mukaisia rikoksia tulee Ruotsin poliisin tietoon vuosittain 4000–6000 kappaletta. Suomessa rikoslain 48 luvun mukaisia ympäristörikoksia tulee poliisin tietoon alle 500 kappaletta vuodessa. Molemmissa maissa on kuitenkin arvioitu piilorikollisuuden määrän olevan merkittävä (kts. esim. Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2013; Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010). Tämän vertailututkimuksen tavoitteena oli kartoittaa Suomen ja Ruotsin välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä ympäristörikollisuuden torjunnan ja tutkinnan kehittämiseksi Suomessa.

Raportti on osa Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2013 toteutettua tutkimushanketta *Ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa – viranomaisprosessin haasteet ja mahdollisuudet*. Hankkeessa

kuvattiin torjunnan ja valvonnan nykytila ympäristövalvontaviranomaisen, poliisin ja syyttäjän välisen yhteistyön näkökulmasta. Nykytila on kuvattu erillisessä tutkimuksessa Ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa – kohti vihreämpää viranomaisyhteistyötä? (Sahramäki & Kankaanranta 2014). Tässä raportissa syvennetään edelleen viranomaisprosessin kuvausta vertailututkimuksen keinoin ja tarkastellaan ympäristörikollisuuden torjuntaa erityisesti poliisin näkökulmasta.¹

1.1 Tutkimusasetelma

Ympäristörikollisuuden torjuntaa voidaan tehostaa yhdistämällä eri maissa saatuja kokemuksia ja omaksuttuja toimintamalleja. Tämän raportin taustaoletuksena oli, että ympäristörikollisuuden torjunnan vaikuttavuutta Suomessa voidaan mahdollisesti kehittää tarkastelemalla Ruotsissa omaksuttuja toimintamalleja. Tavoitteena oli tukea ympäristörikollisuuden torjunnan tehostamista käytännön tasolla. Tutkimustehtävä jakautui kahteen kysymykseen:

Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä Suomen ja Ruotsin ympäristörikosten torjunnan ja tutkinnan välillä on?

Miten ympäristörikollisuuden torjuntaa voidaan kehittää Suomessa vertailusta saatujen tulosten pohjalta?

Tutkimustehtävää lähestyttiin vertailevan tutkimuksen keinoin. Vertaileva tutkimus tarkoittaa tässä yhteydessä yhteiskuntatieteellistä tutkimusta, jossa ympäristölainsäädäntöä tarkastellaan yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Näin ollen tutkimus eroaa esimerkiksi vertailevasta oikeustieteestä. Analyysin keskiöön nostettiin lainsäädännön ohella institutionaalinen rakenne ja asiantuntijuus ympäristörikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa.

Aineisto koostuu Suomen ja Ruotsin lainsäädännöstä, molemmissa maissa tuotetusta tutkimuskirjallisuudesta, poliisikoulutukseen liittyvää materiaalista Poliisiammattikorkeakoulussa ja Uppsalan yliopistossa sekä tutkijan käymistä keskusteluista viranomaisten kanssa.

Luvussa 2 *Näkökulmia ympäristörikollisuuteen* avataan ympäristörikollisuuden keskeisiä piirteitä ja aiemman Suomessa ja Ruotsissa tehdyn ympäristörikollisuuteen liittyvän tutkimuksen keskeisiä tuloksia. Luvussa liitetään tutkimuksen lähestymistapa ympäristökriminologiseen viitekehukseen. Tutkimuksen aineistoa ja vertailevaa tutkimusta menetelmänä käsitellään tarkemmin luvussa 3. Luvussa 4 *Ympäristörikollisuuden torjunta ja tutkinta Suomessa ja Ruotsissa* vertaillaan torjuntaa lainsäädännön, institutionaalisen rakenteen ja ympäristörikollisuuteen liittyvän koulutuksen näkökulmasta. Vertailun johtopäätökset esitetään luvussa 5.

---

¹ Osa raportin tekstistä perustuu julkaisuun Sahramäki & Kankaanranta 2014.

2 NÄKÖKULMIA YMPÄRISTÖRIKOLLISUUTEEN

2.1 Ympäristörikollisuuden piirteistä

Ympäristörikollisuuteen liittyy useita piirteitä, jotka tekevät ilmiön torjunnasta, valvonnasta ja tutkinnasta viranomaisille haasteellista. Ympäristörikosten ilmituloon vaikuttaa merkittävästi ympäristövalvonnan painopisteet ja toimintamallit, sillä suurin osa ympäristörikoksista tulee esitutkintaviranomaisten tietoon valvontaviranomaisten kautta. Lisäksi kaikkia ympäristörikosepäilyjä ei ilmoiteta esitutkintaviranomaisille. (kts. esim. Korsell 2001.)

Viranomaisten tietoon tulleen ympäristörikosepäilyn käsittelyyn vaikuttavat viranomaisprosessin eri vaiheet sekä eri tahoilla tehtävät tulkinat ja priorisoinnit. Valvonnan yhteydessä havaittu laiton tila pyritään esimerkiksi hoitamaan ensisijaisesti hallinnollisin keinoin ja toisaalta rikosprosessi koetaan tehottomaksi. Myös esitutkintaviranomaisten toimintaan vaikuttavat sekä käytettävissä olevat resurssit että organisaatiossa tehdyt linjaukset ja priorisoinnit. Syyteharkinnan aikana ympäristörikoksen rangaistavuus tulee uudelleen harkittavaksi. Lisäksi ympäristörikoksista annetut tuomiot ovat verrattain pieniä. Viranomaisketju toimii näin ollen juttuja vähentävästi, jolloin vain harva ympäristörikosepäily johtaa tuomioon. (Brå 2006; KRP 2007; Sahramäki & Kankaanranta 2014.) Koska viranomaisten ei ole mahdollista tutkia kaikkia rikoksia, eri tahoilla tehtävä karsinta ja harkinta on myös myönteinen asia. Toisaalta edellä esitettyihin viranomaisten ratkaisuihin vaikuttavat sekä asenteet ja oletukset että kirjoittamattomat säännöt, mikä saattaa vaikuttaa siihen millaiset tapaukset lopulta saavat tuomion (Brå 2006, 12; 41).

Suomessa ja Ruotsissa tehdyissä tutkimuksissa on tunnistettu nämä alueet, jotka ovat haasteellisia viranomaisille ja vaikuttavat ympäristörikollisuuden torjuntaan ja tutkintaan (du Rées 2001; Korsell 2001; KRP 2007; Saarivuo 2006; Ahonen ym. 2003; Sahramäki & Kankaanranta 2014). Du Rées (2001, 115) nimesi tutkimuksessaan neljä eri ongelma-kategoriaa, joita Ruotsin viranomaiset kohtaavat ympäristölainsäädännön soveltamisessa käytäntöön. Ensimmäisenä haasteena oli näytön löytäminen ja vastuun kohdentaminen; toisena epäillyn rikoksen mittaaminen ja analysointi; kolmantena epäselvän lainsäädännön tulkitseminen ja asiantuntijuus; neljäntenä organisaatioiden sisäisen ja viranomaisten välisen yhteistyön ongelmat. Suurimmaksi haasteeksi todettiin lainsäädännön soveltaminen, johon liittyy sekä asiantuntijuus että lakitekniset kysymykset. Sahramäki ja Kankaanranta (2014) havaitsivat tutkimuksessaan samankaltaisia ongelmia ympäristörikollisuuden torjunnassa ja valvon-

nassa Suomessa. Viranomaisilla oli haasteita lainsäädännön tulkinnaissa, viranomaisten välisen yhteistyön vakiinnuttamisessa ja toimintamallien luomisessa. Lisäksi koulutuksen ja asiantuntijuuden tarve tunnistettiin.

Ympäristörikollisuuden vaikutusten arviointi on vaikeaa, sillä haitat luonnolle ja ihmisen terveydelle voivat tulla ilmi vasta pitkän ajan kuluttua. Luonnolle ja ihmisen terveydelle rikoksesta aiheutuneita epäsuoria kustannuksia on vaikea arvioida. Näin ollen rikollisuudesta koituvia kustannuksia ei voida laskea vain puhtaasti taloudellisin kriteerein. (Comte 2006, 190.) Koska suoria vaikutuksia on usein hankala todentaa ja nähdä, ympäristörikoksia voidaan kuvailla uhrittomiksi, epätarkoiksi ja abstrakteiksi rikoksiksi (Comte 2006, 193). Ympäristörikollisuuden torjunnassa on näin ollen osaltaan kyse moraalisesta velvollisuudesta toimia, jotta ympäristö on turvallinen ja hyvinvoiva tulevaisuuden sukupolville (Korsell 2001, 132–134). Vaikeuksia aiheuttaa myös rikosoikeuden lähtökohtien ja ympäristöoikeuden normien yhdistäminen (Ahonen ym. 2003, 370). Jo *ympäristörikoksen* määrittäminen on koettu hankalaksi (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 78–82).

Ympäristörikollisuudelle on tyypillistä uhrittomuus (Korsell 2001, 130; Vanamo 2006, 441), mikä on johtanut siihen, että ympäristörikoksia ei ole perinteisesti pidetty vakavina. Vertailukohtana on pidetty henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia, joissa on osoitettavissa konkreettinen uhri. Riskiyhteiskunnan näkökulmasta tulisi kuitenkin huomioida, että ympäristöuhat ja -haitat voivat nopeasti eskaloitua vakaviksi ongelmiksi sekä luonnon että ihmisten terveyden kannalta esimerkiksi pohjavesialueella. (Korsell 2001, 132–134.)

Ympäristörikollisuuden ennalta ehkäiseminen on ollut vaikeaa. Yhteiskunnalliset arvot vaikuttavat siihen, kuinka vahvasti ympäristölle haitallinen toiminta tuomitaan ja kuinka paljon ympäristönsuojeluun ollaan valmiita panostamaan sekä yksityisellä, julkisella että kolmannen sektorin tasolla. Osa ympäristöä vahingoittavasta toiminnasta on määritelty lailliseksi ja osa luvanvaraiseksi. Suurin osa ympäristölle haitallisesta toiminnasta on laillista ja tapahtuu yhteiskunnan hyväksymänä (Korsell 2001, 133). Kilpailevia intressejä, kuten taloudellisia ja ympäristönsuojellullisia, punnitaan toisiaan vasten yleisen ja yksityisen hyödyn saavuttamiseksi (Mårald 2001, 160; Brå 2001, 14).

Ympäristörikoksia on kuvattu tekijän näkökulmasta verrattain riskittömiksi rikoksiksi. Kiinnijäämisriski on pieni ja tuomiot verrattain vähäisiä. (Comte 2006, 190.) Itse rikosta joudutaan usein etsimään yhtä sinnikkäästi kuin tekijääkin (Vanamo 2006, 441). Lisäksi yritysten viralliset linjaukset saattavat poiketa toiminnan kirjoittamattomista säännöistä (Korsell 2001, 141). Ympäristörikosten taustalla on usein taloudellisen hyödyn tavoittelu. Lainvoimaisen ympäristöluvan saanut laitos voi toimia luvan vastaisesti esimerkiksi tavoitellessaan taloudellista hyötyä (Suomen kansallinen ympäristörikosten seurantaryhmä 2012, 16). Ym-

päristörikollisuuden torjunta kohtaa samoja haasteita kuin talousrikollisuuden torjunta. Ympäristölle aiheutuneista haitoista on puhuttu esimerkiksi Ruotsissa mieluummin virheinä ja vahinkoina kuin rikoksina. Yhtenä syynä tähän ovat ympäristörikoksista epäillyt hyvin toimeentulevat yritysjohtajat, jotka eivät sovi perinteiseen näkemykseen rikollisesta (Mårald 2001, 158). Myös yksityiset voivat syyllistyä ympäristörikoksiin esimerkiksi jätemaksujen välttämiseksi. Ympäristörikoksien taustalla voi olla myös muita syitä kuin taloudellisen edun tavoittelu. Myös välinpitämättömyys ympäristöarvoista ja tietämättömyys toiminnan haitoista voivat johtaa ympäristön pilaantumiseen.

Ympäristörikollisuuden eri muodot eivät rajoitu valtioiden rajojen sisäpuolelle. Rajojen yli kuljetetaan eläin- ja kasvilajeja, muita luonnonvaroja ja jätteitä. Lisäksi saasteet kulkevat vapaasti rajojen yli. Rajat ylittävän ympäristörikollisuuden on arvioitu olevan yksi nopeammin kasvavista maailmanlaajuisista rikosilmiöistä (Elliott 2012, 88). Kiinnijäämisen riski ympäristörikoksesta on myös kansainvälisesti huomattavan pieni, mikä helpottaa rikollisten toimintaa kyseisellä alueella (Wright 2011, 335). Vain muutamissa maissa on resursoitu toimintaa ympäristörikollisuuden paljastamiseksi. Suurin osa ympäristörikosepäilyistä tulee viranomaisen tietoon ympäristövalvonnan kautta. Ympäristövalvontaviranomaiset puolestaan havaitsevat laittoman tilan valvontakäynneillä tai muussa valvontaan liittyvässä toiminnassa. Ympäristölle haitallinen toiminta, johon ei ole haettu ympäristölupaa, jää näin ollen suurella todennäköisyydellä havaitsematta. (Korsell 2001, 133.)

2.2 Viranomaistoimintaa käsittelevä tutkimus Suomessa ja Ruotsissa

Ympäristörikollisuuden torjunta ja tutkinta vaatii usean eri alan ammatillaisen asiantuntijuuden ja tiedon yhdistämistä. Viranomaisten välinen yhteistyö on kuitenkin monissa maissa henkilösidonnaista, mikä on johtanut siihen, ettei yhteistyötä ole lähes lainkaan (Comte 2006, 207). Ympäristörikollisuuden torjunnan ja valvonnan viranomaistoimintaa käsitteleviä tutkimuksia on julkaistu verrattain vähän. Sahramäki ja Kankaanranta (2014) käsittelevät tutkimuksessaan ympäristörikosten torjunnan ja valvonnan viranomaisprosessia ympäristövalvontaviranomaisten, poliisin ja syyttäjän näkökulmasta. Tutkimukseen haastateltiin yhteensä 24 viranhaltijaa näistä viranomaisista. Tutkimuksen keskeisenä tuloksena oli torjunnan ja valvonnan viranomaisprosessin henkilösidonnaisuus ja tapauskohtaisuus. Ennen Sahramäen ja Kankaanrannan (2014) tutkimusta viranomaisprosessin nykytilasta teemaa oli käsitelty Suomessa lähinnä muutamissa korkeakouluissa tehdyissä opinnäytetöissä (kts. Saarivuo

2006; Aakkula 2001; Gluschkoff 2012), viranomais selvityksissä (kts. Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2013; KRP 2007; Pennanen 2006) ja ympäristörikoslainsäädäntöön liittyvässä tutkimuksessa (kts. Pirjatanniemi 2001, 2005; Kuusiniemi 2001; Leppänen 2008; Nissinen 2003; Ahonen ym. 2003).

Keskusrikospoliisin toteuttamassa LOKKI-projektissa vuonna 2007 selvitettiin ympäristöviranomaisten ja poliisin välisen yhteistoiminnan haasteita. Projektissa lähetettiin kyselylomake kaikkien kuntien ympäristöviranomaisille (419 kpl), joista vastaukset saatiin 196 viranomaiselta. Edellä esitetyn Sahramäen ja Kankaanrannan (2014) tutkimuksen tulokset tukevat LOKKI-projektissa saatujen tulosten sisältöä: ympäristöviranomaisen ja poliisin välinen yhteistyö näyttäytyy tapauskohtaisena ja henkilösidon naisena (KRP 2007, 21). Saarivuo tarkasteli vuonna 2003 Suomen ympäristökeskuksessa tekemässään selvityksessä ja myöhemmin opinnäytetyössään vuonna 2006, miten ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonnan ohjauskeinojen tehoa voitaisiin lisätä viranomaisten toimintamalleja kehittämällä. Tutkimuksessaan Saarivuo haastatteli kymmenen eri kunnan ympäristöviranomaista ja alueellisen ympäristökeskuksen edustajaa² sekä kymmentä poliisia. Tutkimuksen mukaan yhdessäkään tutkimuksessa mukana olleista kunnista ei oltu täysin tyytyväisiä ympäristörikosten käsittelyyn. Viranomaisyhteistyön kehittäminen nähtiin tarpeellisena, mutta toiveet ja puutteet yhteistyössä vaihtelivat viranomaisryhmien välillä. (Saarivuo 2006, 37.)

Ahonen, Kerppilä ja Pirjatanniemi (2003) selvittivät tutkimuksessaan seikkoja, jotka ovat olennaisia silloin, kun kunnan ympäristövalvontaviranomainen päättää tehdä rikosilmoituksen. Lähtöoletuksena oli, että paikallistasolla vallitsee erilaisia näkemyksiä siitä, milloin rikosoikeudellinen järjestelmä on aktiivitava. Rikosoikeudellisen järjestelmän aktivoimisen edellytyksillä viitataan rikosprosessin aloittamiseen ympäristörikospäilyn kohdalla. Tutkimuksen aineisto kerättiin lähettämällä kysely kaikille Suomen kunnille, joista alle puolelta saatiin vastaus. (Ahonen ym. 2003, 361.) Kysyttäessä kuntien näkemystä ympäristörikoksista tehtävien rikosilmoitusten määrästä, 76 % kyselyyn vastanneista ilmoitti, että rikosilmoituksia tehdään liian vähän. Lisäksi 40 % vastanneista ilmoitti, että ympäristörikoksia jää havaitsematta oman kunnan alueella; 27 % puolestaan näki tilanteen päinvastoin. (Ahonen ym. 2003, 366.)

Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä on perustettu vuonna 1997. Seurantaryhmän tehtävänä on muun muassa ympäristörikosten seuranta ja yhteistyön kehittäminen eri valvontaviranomaisten välillä. Seurantaryhmä julkaisee vuosittain ympäristörikoskatsauksen, jossa kuvataan ympäristörikollisuuden tilanne Suomessa sekä lainsäädän-

---

² Valtion aluehallinto on uudistunut 1.1.2010. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävät ovat siirtyneet elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin (ELY), alueellisten ympäristökeskusten ympäristölupatehtävät ja ympäristölupavirastojen tehtävät aluehallintovirastoihin (AVI).

nön, tilastotietojen että eri viranomaisten näkökulmasta. Katsauksissaan ryhmä antaa suosituksia torjunnan ja valvonnan kehittämiseksi tulevaisuudessa. Katsauksissa on korostettu muun muassa viranomaisten välisen yhteistyön merkitystä, esitutkintapyyntöön tekoon liittyviä haasteita ja ympäristörikollisuutta moniongelmaisena kokonaisuutena. (kts. esim. Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2013.)

Ruotsissa ympäristörikollisuuteen liittyvää tutkimusta on tehty erityisesti Brottsförebyggande rådetissa (Brå) (kts. Brå 2002a; 2002b; 2006; 2007). Tutkimuksen kohteena olivat myös villieläimet (Brå 2008) ja teemaa sivuttiin talousrikollisuuteen liittyvässä tutkimuksessa (Brå 2001; Croall 2004). Korkeakouluissa valmistuneissa opinnäytetöissä käsiteltiin ympäristörikosten torjunnan kehittämistä (Nilsson; Lidman 2006). Lisäksi Ruotsissa tehdyissä tutkimuksissa tarkasteltiin viranomaistoimintaa ympäristörikollisuuden torjunnassa (du Rées 2001; 2004; Korsell 2001; Mårald 2001).

Du Rées tarkasteli artikkelissaan vuonna 2001 ja myöhemmin väitöskirjassaan vuonna 2004 rikoslain mahdollisuuksia ympäristönsuojelussa. Tutkimuksen aineisto koostui ympäristövalvontaviranomaisille tehdystä kyselystä sekä syyttäjävirston ja Ruotsin poliisihallituksen toteuttamista valtakunnallisista kyselytutkimuksista. Aineisto kerättiin Ruotsissa vuonna 1999 ennen ympäristölainsäädännön uudistusta. Tutkimuksen keskeisimpänä tuloksena havaittiin resurssien, asiantuntijuuden ja yhteistyön puutteen heikentävän ympäristörikosoikeuden ennaltaehkäisevyyttä. Suurimmaksi ongelmaksi nousi tulosten mukaan kuitenkin lainsäädäntö, jota on pyritty selkeyttämään ja päivittämään ympäristökaaren myötä. Myös Korsell (2001) perehtyi tutkimuksessaan viranomaisten keinoihin ja mahdollisuuksiin torjua ja tutkia ympäristörikoksia rikoslain puitteissa. Erityiseksi haasteeksi Korsell nosti keinovalikoiman rajoittamisen vahvasti rikosoikeudellisiin keinoihin ja sanktioihin rakentavamman yhteistyön kustannuksella.

Brån tutkimusraportissa vuodelta 2006 tarkasteltiin ympäristörikollisuuden käsittelyä viranomaisissa ilmitulon, valvonnan, esitutkintailmoituksen, tutkinnan, syyteharkinnan ja seurausten näkökulmista. Tutkimukseen haastateltiin 16 viranhaltijaa yhteensä 12 haastattelussa. Haastateltaviksi valittiin ympäristörikollisuuden torjunnan, valvonnan ja tutkinnan avainhenkilöitä Ruotsin viranomaisista. Tutkimuksessa todettiin, että kaikilla viranomaistahoilla ympäristörikollisuuden käsittelyyn vaikuttaa merkittävästi viranomaisten asenteet, oletukset ja toimintakulttuuri. Eri tahoilla tehtävän harkinnan ja valinnan seurauksena vain harva ympäristörikoksista eteni rikosoikeudellisessa prosessissa aina tuomioon asti. (Brå 2006.)

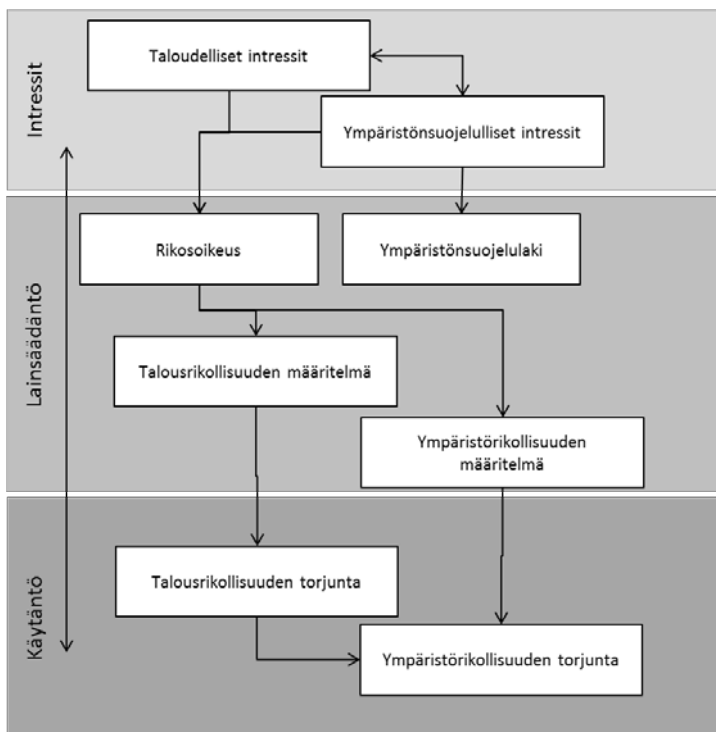
2.3 Ympäristökriminologinen lähestymistapa

Kansainvälisesti ympäristörikollisuuden tutkimus on keskittynyt rajat ylittävään rikollisuuteen ja laajemmin ympäristökriminologiaan (kts. esim. Walters 2009; Brisman & South 2012; White 2003; Gibbs ym. 2010; Halsey 2004; Bisschop 2012a; 2012b). Ympäristökriminologian edustajat ovat kiinnostuneita rikoksista ja haitoista, jotka kohdistuvat ympäristöön, ja näiden vaikutuksista ihmisiin ja luontoon (Brisman & South 2012, 1). Kriminologian vihertyminen on yhdistänyt sosiaalisten liikkeiden, ympäristöpolitiikan, lainopillisen tutkimuksen, ympäristötieteen ja ihmisoikeuksien tutkimuksen ympäristöhaittojen tarkasteluun (Walters 2009, 460).

Ympäristökriminologiassa rikollisuuden piirteitä on tarkasteltu ympäristöoikeudenmukaisuuden teeman kautta. Ympäristöhaittojen syiden ja seurausten lisäksi niiden dynamiikkaa tulee analysoida. (Brisman & South 2012, 8.) Näin ollen kriminologisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus keskittyä ympäristöön vain yleisellä tasolla tai luetella siihen liittyviä suojelutoimenpiteitä; kriminologiassa kyseenalaistetaan vallalla olevat normit kriminalisoinnin rajoista. Lisäksi rikollisuuden piirteiden tarkastelua laajennetaan lain antamien määrittelyjen ulkopuolelle.

Lynch ja Stretsky (2003, 219) muistuttavat lain sosiaalisesta rakentumisesta. Näin ollen ympäristölle haitallisen toiminnan kriminalisointeihin tulisi suhtautua kriittisesti. Lainsäädännön muotoutumiseen vaikuttavat yhteiskunnan sosiaaliset konstruktiot, kuten valtasuhteet. Ympäristöhaittojen kriminalisointi on osa lain ja yhteiskunnan sosiaalista ja historiallista rakentumista. (White 2003, 484.) Näin ollen intressit vaikuttavat lainsäädännön muotoutumiseen. Ympäristönsuojeluun on vaikuttanut vahvasti taloudelliset intressit yhteiskunnassa. Tämä näkyy esimerkiksi ympäristölupamenettelyssä, jonka taustalla on taloudellisten näkökohtien turvaaminen; ympäristöluvalla saa harjoittaa luonnolle haitallista elinkeinoa. Tämän tutkimuksen lähestymistapa on esitetty kuviossa 1, jossa kuvataan intressien, lainsäädännön ja käytännön välinen suhde.

Pääsääntöisesti taloudelliset intressit ovat olleet ympäristönsuojelullisia lähtökohtia vahvempia (Mårald 2001, 162). Suomessa ympäristörikollisuus on kytketty vahvasti osaksi talousrikollisuutta ja sen torjuntaan tähtääviä toimenpiteitä. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 2012–2015 ympäristörikokset nostetaan yhdeksi teemaksi. Periaatepäätöksessä tuodaan esille erityisesti suunnitelmalliset ympäristörikokset, joilla tavoitellaan taloudellisia hyötyjä säästämällä jätehuoltokustannuksissa tai ympäristönsuojeluinvestoinneissa. Laittoman toiminnan myötä markkinoiden kilpailutilanne vääristyy. Samalla taloudellisen laskukauden on pelätty lisäävän laitonta toimintaa ympäristön kustannuksella. (Valtioneuvosto 2012.) Ruotsissa ympäristörikollisuus on 1990-lu-

Kuvio 1. Intressien, lainsäädännön ja käytännön välinen suhde ympäristörikollisuuden torjunnassa

vun talousrikollisuuden strategia-asiakirjoissa myös liitetty talousrikollisuuteen, mutta käytännössä ympäristörikollisuuden tutkinta ja torjunta on eriytynyt talousrikollisuuden tutkinnasta (Korsell 2001, 128).

Vaikka ympäristörikollisuus on nähty yleisesti talousrikollisuuden osa-alueena Suomessa ja Ruotsissa, rikoslaisissa talous ymmärretään tavallaan ympäristöintressille vastakkaisena (Pirjatanniemi 2005, 276). Esimerkiksi ympäristöarvojen loukkaaminen on kriminalisoitua, vaikka ympäristöön kuuluva kohde olisi toimijan omistuksessa. Talous ei ole keskeisin sääntelyn ulottuvuus ympäristörikosoikeudessa. Esimerkiksi törkeän ympäristön turmelemisen tunnusmerkistössä ei ole mainittu taloudellisen hyödyn tavoittelua. Kuitenkin suurin osa ympäristörikoksista tehdään kustannusten säästämiseksi tai muista taloudellisista vaikuttimista. Rikoksen tuottama taloudellinen hyöty tulee lainsäätäjän lähtökohdan mukaan tuomita menetettäväksi valtiolle. (Nissinen 2003, 637.)

Ympäristörikosten tunnusmerkistöt määritellään rikoslaissa, joka nojaa ympäristörikossäädännön osalta vahvasti aineelliseen lainsäädäntöön. Rikoslain näkökulmasta voidaan ympäristökriminologisessa tutkimuksessa analysoida viranomaisten roolia, vaikeuksia ja mahdollisuuksia käyttää ympäristökriminalisointeja rikollisia vastaan. (White 2003, 485.) Rikoslaki on lähtökohtaisesti suunniteltu suojelemaan ihmisten, ympäristön tai molempien terveyttä ja turvallisuutta (Gibbs ym. 2010, 125–126). Suurin osa ympäristöhaitoista toteutuu lain rajoissa ja ovat yleisesti hyväksytyjä. Näin ollen ympäristörikollisuuden piiriin ympäristöhaitat nostetaan vasta kun ne rikkovat laissa määrättyjä rajoja. (Korsell 2001, 133.) Lainopillisen näkökulman vaarana onkin, että tutkimuksen ulkopuolelle rajataan sellaiset ympäristöhaitat, joita ei ole huomioitu voimassaolevassa lainsäädännössä tai viranomaisten toiminnassa. (Gibbs ym. 2010, 126; Halsey 2004, 836.)

Lainopillista lähestymistapaa voidaan kritisoida liiasta ihmiskeskeytydestä ja kritiikkittömyydestä. (Gibbs ym. 2010, 125–126.) Käytännön rikostorjuntaan vaikuttaa kuitenkin rikoslaissa säädetty tunnusmerkistö. Samalla normien pääasiallinen valvonta on poliisin sijaan ympäristöviranomaisten vastuulla. Kuten kuviossa 1 esitetään, intressien, lainsäädännön ja käytännön taso vaikuttavat toinen toisiinsa. Yhteiskunnalliset intressit ja arvot vaikuttavat lainsäädäntöön sekä käytännön tason toimintaan ja ratkaisuihin. Toisaalta käytännön tason toiminta ja toimintaympäristön muutokset vaikuttavat yhteiskunnan arvoihin ja intresseihin ja sitä kautta lainsäädäntöön.

3 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Vertaileva tutkimus

Yksinkertaisimmillaan vertailu tarkoittaa ilmiöiden tarkastelua suhteessa toisiin ilmiöihin. Vertailevassa tutkimuksessa tarkastellaan yksilöitä tai tapauksia, jotka selvästi kuuluvat samaan lajiin, mutta joiden välillä kuitenkin on eroavaisuuksia tai samankaltaisuuksia. Tällöin pyritään löytämään aineistosta systemaattinen rakenne, jonka seurauksena eroja ja/tai yhtäläisyyksiä on syntynyt. (Alapuro & Arminen 2004; Peltonen 2009; Paisey & Paisey 2009; Usunier & Sbizzera 2013.) Jotta vertailuja voidaan tehdä esimerkiksi kahden eri maan murrosikäisten nuorten (Ellonen ym. 2011) tai eri alojen opiskelijoiden välillä (Cavenagh ym. 2000), tulee vertailussa käyttää samoja käsitteitä. Operationalisointia saattaa joissakin tilanteissa vaikeuttaa esimerkiksi ongelmat tilastojen saatavuudessa. (Pöntinen 2004; Peltonen 2009)

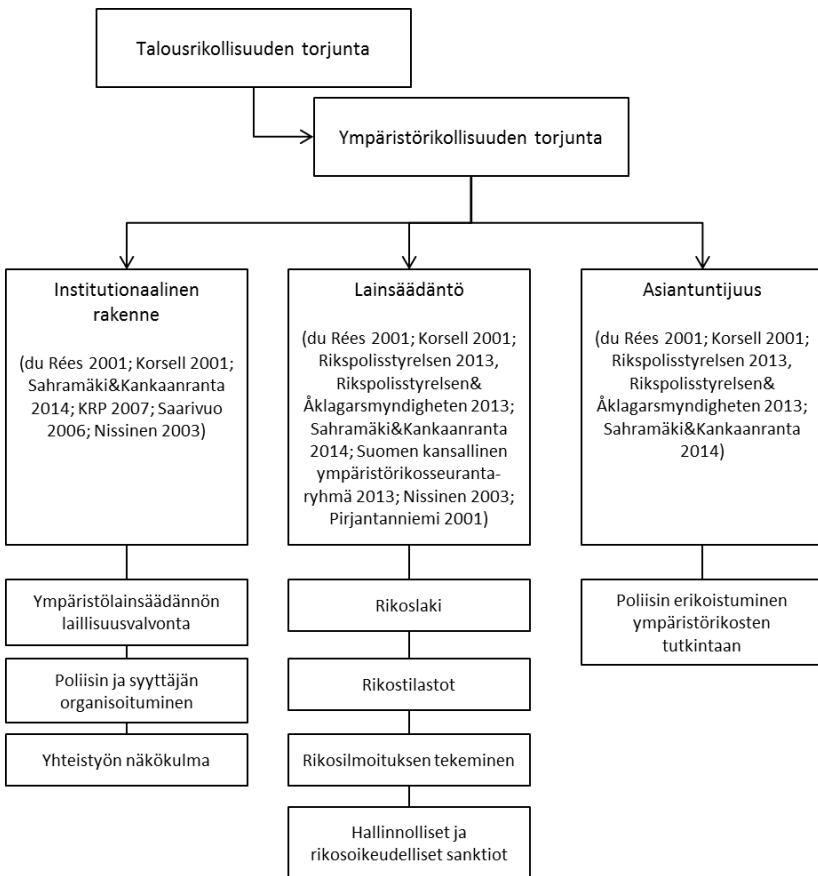
Vertailevia tutkimuksia voidaan luokitella eri kategorioihin, esimerkiksi yksittäisiä maita koskevat tutkimukset, vastakkainasetteluun perustuvat analyysit, temaattiset vertailut ja kausaaliyhteyksiä etsivät analyysit (Kogan 1996). Tutkimuksissa, joissa on vertailtu eri valtioita, on monesti pyritty löytämään yhtäläisyyksiä maiden välillä, sekä yhä enenevässä määrin myös eroja (Gauthier 2000; Paisey & Paisey 2009). Tällöin on vertailtu muun muassa oman maan kehitystä suhteessa muihin maihin. Kun löydetään yksittäistä valtiota koskevia erityispiirteitä ja/tai samankaltaisuuksia maiden välillä, voidaan esimerkiksi yrittää varautua tulevaisuuden haasteisiin. (Pöntinen, 2004.)

Laadullisessa tutkimuksessa on usein näkökulmana ollut eroavaisuuksien etsintä, kun taas määrällinen tutkimus on keskittynyt samankaltaisuuksien tunnistamiseen. On kuitenkin ehdotettu, että tutkimuksessa tulisi ensin tunnistaa eroavaisuuksia, jonka jälkeen voisi edetä arvioimaan tutkimuskysymysten kannalta mielekkäitä samankaltaisuuksia. (Usunier & Sbizzera, 2013) Vertaileva tutkimuksen valinta menetelmäksi tukee tämän tutkimuksen lähtökohtia.

Vertaileva tutkimus on saanut osakseen myös kritiikkiä. Goedegebuuren ja Vughtin [1996] mukaan maiden yhteiskunnallisten rakenteiden ja järjestelmien on sanottu olevan hyvin yksilöllisiä, jolloin tutkimustulosten edustavuus ja validius saattaa kärsiä (Paisey & Paisey, 2009). Keskeiseksi kysymykseksi nousee tällöin se, tavoitellaanko tutkimuksessa tulosten yleistettävyyttä vai esimerkiksi näkemyksen luomista jostakin tilanteesta. Lisäksi on arvosteltu tutkimusasetelmia: jos tutkimuksen tavoitteena on etsiä eroavaisuuksia, miten tuloksia pystytään viemään käy-

tännön tasolle ja mitä niistä voidaan oppia? Positiivisena näkökohtana on kuitenkin todettu muun muassa se, että vertailevan tutkimuksen avulla voidaan nostaa keskeisiä asioita yleiseen keskusteluun ja siten vaikuttaa päätöksentekoon. (Paisey & Paisey, 2009)

Tämän tutkimuksen vertailuasetus rakennettiin aiempaan tutkimukseen, yleiseen keskusteluun ja ympäristökriminologiseen viitekehukseen tukeutuen. Kuvion 2 mukaisesti, aiemman tutkimuksen ja viranomaisten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta vertailun kohteeksi valittiin lainsäädäntö, institutionaaliset rakenteet ja asiantuntijuus. Teemoja tarkennettiin aiemman tutkimuksen lisäksi eri tilaisuuksissa ympäristörikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta käytyyn keskusteluun tukeutuen.

Kuvio 2. Vertailuun valitut ympäristörikollisuuden torjuntaan liittyvät teemat

Lainsäädäntöä käsitellään rikoslain, rikostilastojen, rikosilmoituksen tekemisen ja sanktioiden näkökulmista. Institutionaalisella rakenteella viitataan malliin, jolla torjunta ja tutkinta on valtiossa järjestetty. Rakenteeseen liittyvät keskeisesti ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonta, poliisin ja syyttäjän organisoituminen sekä yhteistyön näkökulma. Asiantuntijuudella viitataan tässä yhteydessä poliisiin saamaan ympäristörikollisuuden tutkinnan koulutukseen.

3.2 Aineisto

Raportin aineistossa korostuu aineistotriangulaatio, jolla tarkoitetaan usean erilaisen aineiston yhdistelemistä yhdessä tutkimuksessa (Eskola & Suoranta, 2001). Tässä raportissa yhdistetään tilastotietoja, lainsäädäntöä ja aiempien tutkimusten tuloksia sekä tutkijan ja viranomaisten välillä käytyjä keskusteluja. Raportissa vertaillaan edellä esitetyn mukaisesti Suomen ja Ruotsin institutionaalista rakennetta ja lainsäädäntöä ympäristörikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa. Näiden lisäksi vertailun kohteeksi nostetaan viranomaisten asiantuntijuus ympäristörikollisuuden torjunnasta. Taulukossa 1 on esitetty kootusti vertailussa käytetty aineisto.

Taulukko 1. Vertailussa käytetyt aineistot

Teema	Suomen aineisto	Ruotsin aineisto
Lainsäädäntö	Rikoslaki 19.12.1889/39; Ympäristönsuojelulaki 4.2.2000/86; Pirjatanniemi 2001; Ahonen ym. 2003; Nissinen 2003; Sahramäki & Kankaanranta 2014; Pennanen 2006; KRP 2007	Miljöbalk 1998:808; Bee 2007; Ministry of the Environment 1998; 2001; du Rées 2001; 2004; Korsell 2001; Rikspolisstyrelsen 2013; Brå 2006; Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010
Institutionaalinen rakenne	Pennanen 2006; Sahramäki & Kankaanranta 2014; KRP 2007; Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2013; Ahonen ym. 2003; keskustelut viranomaisten kanssa 2013	du Rées 2001; Korsell 2001; Bee 2007; Ministry of the Environment 2001; keskustelut Ruotsin ympäristörikospäivillä 2013; Rikspolisstyrelsen 2013; Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010; Brå 2006
Asiantuntijuus (koulutus)	Poliisiammattikorkeakoulun opetusohjelmat; osallistuminen vakavien ympäristörikosten tutkintakurssille 2013	Uppsalan yliopiston täydennyskoulutuksen opetusohjelmat; keskustelut ympäristörikospäivillä 2013

Ympäristölainsäädäntö. Ruotsissa ympäristölainsäädäntö on koottu ympäristökaaren alle (Miljöbalk 1998:808). Ympäristökaaren lisäksi aineistona käytettiin Ruotsin ympäristöministeriön erillistä julkaisua, jossa on tiivistetty ympäristökaaren keskeinen sisältö (Ministry of Environment 2001). Yleisesti tietoa Ruotsin ympäristölainsäädännöstä ja sen soveltamisesta saatiin Baltic Environment and Energyn tuottamasta julkaisusta (Bee 2007). Lisäksi vertailun tukena käytettiin aiempien tutkimuksien tuloksia (kts. esim. du Rées 2001; 2004; Korsell 2001).

Suomessa ympäristörikokset on koottu rikoslain 48-lukuun. Koska Ruotsin ympäristökaari sisältää rikoslain lisäksi muun ympäristönsuojeluun liittyvän lainsäädännön, Suomen osalta on olennaista ottaa huomioon myös ympäristönsuojelulaki. Vertailussa hyödynnetään myös Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnan opasta (Pennanen 2006). Lisäksi vertailun tukena käytetään ympäristörikosoikeuteen liittyviä tutkimuksia (kts. esim. Ahonen ym. 2003; Pirjatanniemi 2001; 2005).

Institutionaalinen rakenne. Institutionaalisella rakenteella viitataan toimintamalleihin, joilla ympäristörikosten torjunta on yhteiskunnassa järjestetty. Tämän raportin yhteydessä tarkastellaan toimintamalleja erityisesti poliisin tekemän esitutkinnan näkökulmasta. Näin ollen tarkastelun ulkopuolelle jätettiin esimerkiksi yksityisen tai kolmannen sektorin toimet ympäristörikollisuuden torjunnassa. Ruotsin institutionaalista rakennetta tarkasteltiin Ruotsin poliisin julkaiseman selvityksen poliisin toiminnasta ympäristörikollisuuden torjunnassa ja valvonnassa (Rikspolisstyrelsen 2013) sekä Ruotsin ympäristörikosstrategian valossa (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010). Lisäksi aineistona käytettiin aiempien tutkimuksien tuloksia (du Rées 2001; 2004; Korsell 2001; Bee 2007).

Aineisto sisältää myös tutkijan käymiä keskusteluja Ruotsin viranomaisten kanssa. Keskustelut käytiin Miljöbrottseminariumissa 23.–24.5.2013, johon tutkija osallistui. Seminaari oli valtakunnallinen kokoontuminen Ruotsin ympäristörikossyyttäjille ja -poliiseille. Lisäksi tilaisuuteen osallistui Ruotsin rikosteknisen laboratorion henkilökuntaa. Yhteensä tilaisuudessa oli 122 osallistujaa. Seminaarin järjesti Ruotsin keskusrikospoliisi yhteistyössä syyttäjänviraston kanssa Tukholman lähellä sijaitsevassa Sänga-Säbyn konferenssikeskuksessa.

Suomen institutionaalisen rakenteen aineistona käytettiin Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnan opasta (Pennanen 2006), Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raportteja (2003–2013) ja ympäristörikollisuuden torjunnasta ja valvonnasta tehtyjä tutkimuksia (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014; KRP 2007). Vertailussa otettiin huomioon myös kahdessa tilaisuudessa, joihin tutkija³ osallistui, käydyt keskustelut viranomais toimijoiden välillä ja kesken: Ympäristörikosten neuvottelupäivät 21.5.2013 Suomen ympäristökeskuksessa ja Vakavien ympäristörikosten tutkintakurssilla 13.–16.5.2013 Poliisiammattikorkea-

³ Tutkijalla viitataan hankkeen tutkijaan I.S.

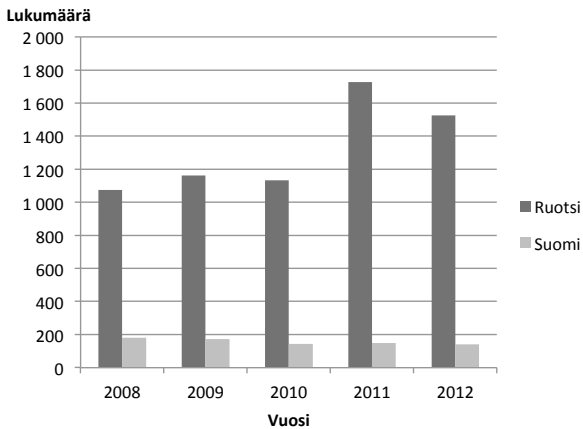
koululla. Ympäristörikosten neuvottelupäivään osallistui edustajia poliisista, syyttäjänvirastosta, elinkeino,- ympäristö- ja liikennekeskuksesta ja kuntien ympäristövalvonnasta. Vakavien ympäristörikosten tutkintakursseille osallistui poliisista sekä tutkinnanjohtajia että tutkijoita. Aineistoa täydennettiin tarvittaessa viranomaistoimijoiden kotisivuilta löytyvillä tehtäväkuvauksilla.

Asiantuntijuus. Asiantuntijuutta tarkasteltiin tässä yhteydessä poliisille tarjottavan koulutuksen näkökulmasta. Suomen osalta aineisto koostui poliisiammattikorkeakoulun opinto-oppaista ja tutkijan käymistä keskusteluista korkeakoulun opettajien kanssa. Aineistoa täydennettiin aiemmassa tutkimuksessa saaduilla tuloksilla (Sahramäki & Kankaanranta 2014). Ruotsin osalta aineistona käytettiin Uppsalan yliopiston täydennyskoulutuksesta saatua materiaalia sekä Miljöbrottseminariumissa käytyjä keskusteluja ympäristörikoksia tutkivien poliisien kanssa.

4 YMPÄRISTÖRIKOLLISUUDEN TORJUNTA JA TUTKINTA SUOMESSA JA RUOTSISSA

4.1 Tilastojen valossa

Suomen rikoslain 48 luvun 2 §:n ympäristön turmelemista ja 3 §:n törkeää ympäristön turmelemista voidaan verrata Ruotsin ympäristökaaren 29 luvun 1 §:n, jossa on määritelty ympäristön turmelemisen ja törkeän ympäristön turmelemisen tunnusmerkistö. Kuviossa 3 on esitetty poliisin tietoon tulleet ympäristön turmelemiset ja törkeät ympäristön turmelemiset Suomessa ja Ruotsissa vuosina 2008–2012. Ruotsissa poliisin tietoon tulee huomattavasti enemmän ympäristörikoksia kuin Suomessa.

Kuvio 3. Poliisin tietoon tulleet ympäristön turmelemiset ja törkeät ympäristön turmelemiset Suomessa ja Ruotsissa. (Brå 2013; Polstat 2013)

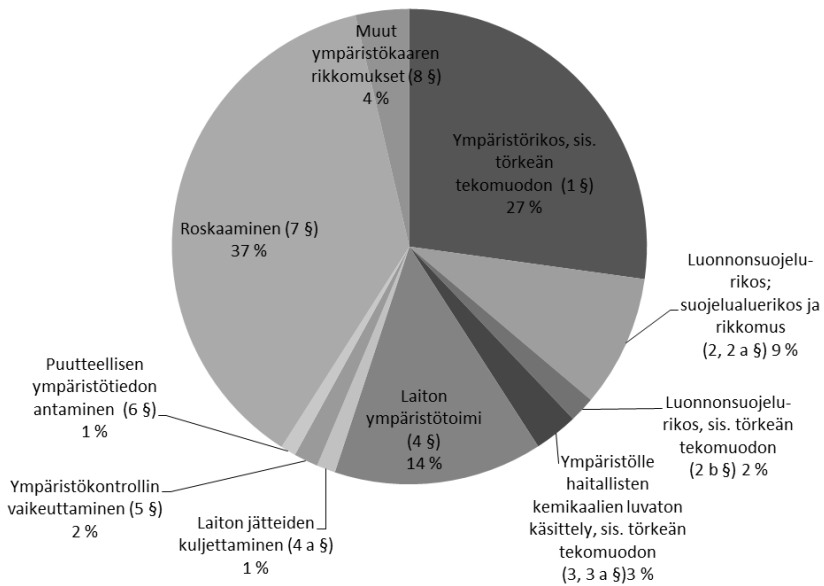
Tilastoihin ja niiden vertailuun tulee suhtautua kriittisesti. Poliisin tietoon tulleet ympäristörikosepäilyt saattavat kertoa enemmän valvonnan toiminnasta kuin todellisesta ympäristörikollisuuden määrästä (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 11). Maiden välisissä lainsäädännöissä ja toimintamalleissa on useita eroja, jotka vaikeuttavat tilastojen

vertailua ja voivat johtaa epäselviin tuloksiin (Comte 2006, 197). Vaikka Suomen ja Ruotsin välillä on eroja, yhteiskuntia voidaan pitää kuitenkin verrattain samanlaisina ja vertailukelpoisina.

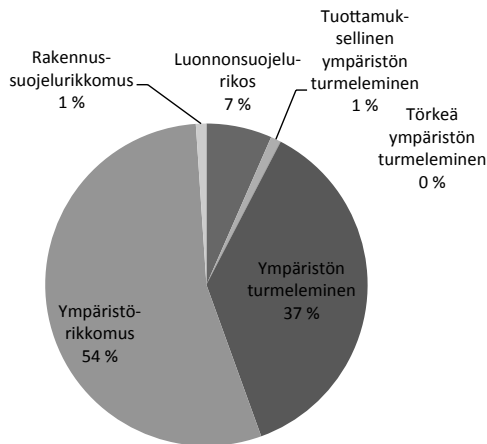
Ympäristökaaren tultua voimaan Ruotsissa vuonna 1999 ympäristövalvontaviranomaiselle säädettiin velvollisuus ilmoittaa poikkeuksetta ympäristörikosepäilyt poliisille. Ilmoitusvelvollisuuden myötä poliisin tietoon tulleiden ympäristörikosepäilyjen määrä nousi merkittävästi. Suomessa vastaavaa ilmoittamisvelvollisuutta ei ole, jolloin piilorikollisuuden määrän voidaan olettaa olevan huomattava. Suomessa ja Ruotsissa suurin osa ympäristörikosepäilyistä tulee poliisin tietoon valvontaviranomaisten tekemien ilmoitusten kautta (kts. esim. Korsell 2001, 134; Brå 2007, 333). Poliisille ilmoitettujen rikosepäilyjen määrään vaikuttaa valvontatoimien kohdistaminen. Suurempi valvontakäyntien määrä ja niiden kohdistaminen indikoi myös suurempaa määrää rikoksia poliisin tutkittavaksi. Osaltaan tilastot kertovat enemmän valvonnan tehosta kuin todellisesta ympäristörikollisuuden tilasta. (Korsell 2001, 130–131.)

Piilorikollisuuden määrää arvioitaessa voidaan erottaa tumma ja harmaa luku. Tummalla luvulla viitataan piilorikollisuuteen, jota ei tule koskaan viranomaisten tietoon. (Comte 2006, 197.) Valvontaviranomaiset havaitsevat laittoman toiminnan osana ympäristölupiin liittyviä tarkastuskäyntejä ja muita valvontatoimia. Näin ollen toiminta, johon ei ole haettu ympäristölupaa, muodostaa osan piilorikollisuuden niin sanotusta tummasta luvusta. Poliisilla ei ole kummassakaan maassa juurikaan paljastavaa toimintaa ympäristörikollisuuden torjumiseksi, joten piilorikollisuuden ilmitulo tätä kautta on epätodennäköistä. Piilorikollisuuden harmaalla luvulla viitataan niihin tilanteisiin, joissa ympäristörikosepäily tulee viranomaisen tietoon, mutta epäily ei päädy tilastoihin. (Comte 2006, 197.) Syitä tähän voivat olla esimerkiksi Suomessa ympäristövalvontaviranomaisen tekemä päätös palauttaa laillinen tila hallinnollisin keinoin tai poliisin tekemä tulkinta siitä, miten rikos luokitellaan.

Ruotsissa suurin osa esitutkintaviranomaisen tietoon tulleista ympäristörikoksista on roskaamisia ja ympäristön turmelemisia kuten kuvio 4 selviää. Suomessa suurin osa poliisin tietoon tulleista ympäristörikoksista on ympäristörikkomuksia ja ympäristön turmelemisia (kuvio 5). Suomessa törkeitä ympäristön turmelemisia tulee vuosittain poliisin tietoon erittäin vähän; vuonna 2012 ei lainkaan. Kuvioiden 4 ja 5 tieto- ja tarkastellessa tulee huomioida, että sekä ympäristörikosten kokonaismäärä että määrän jakautuminen eri rikosnimikkeiden välille vaihtelee vuosittain, riippuen esimerkiksi ympäristövalvonnan resursseista ja painopisteistä. (Brå 2007, 336) Kuvioissa 5 on esitetty vuoden 2012 tilanne.

Kuvio 4. Poliisin ja syyttäjän tietoon tulleet ympäristörikospäilyt Ruotsissa rikosnimikkeittäin vuonna 2012. (Lähde: Brå)

Kuvio 5. Poliisin tietoon tulleet ympäristörikospäilyt Suomessa rikosnimikkeittäin vuonna 2012. (Lähde: Polstat)

Suomessa annetaan vuosittain kärjääoikeuksissa noin kolmekymmentä tuomiota ympäristörikoksista (Leppänen 2008, 437). Ruotsin syyttäjä arvioi, että syyte nostetaan noin 8-10 % kaikista esitutkintaviranomaisen tietoon tulleista ympäristörikoksista (kts. myös Brå 2006, 43). Taulukossa 2 on esitetty syyteharkintaan (lagföring) johtaneiden rikosilmoitusten määrä Ruotsissa vuosina 2010, 2011 ja 2012. Suurimmasta osasta ympäristörikoksia rangaistuksena on syyttäjän päätöksellä oikeushenkilölle annettu yhteisösakko. Syytetoimenpiteisiin johtaneiden rikosepäilyjen lukumäärä koskee taulukossa luonnollisia henkilöitä. Näistä rikoksista suurin osa päättyy sakkorangaistukseen. (du Rées 2001, 114.) Koska tuomioistuimissa ympäristörikoksista annetaan vähäisiä tuomioita, syyttäjien intressi viedä epäilyt tuomioistuimeen asti on ollut matala. Käsittely vie paljon aikaa ja resursseja suhteessa saatuun hyötyyn (Brå 2006, 43).

Taulukko 2. Ympäristökaaren mukaiset ympäristörikosepäilyt ja niiden rikosoikeudellinen käsittely vuonna 2010, 2011 ja 2012. (Lähde: Brå)

vuosi	Poliisin ja syyttäjän tietoon tulleet ympäristökaaren 29-luvun ympäristörikokset	Syytetoimenpiteet	joista rangaistusmääräys	joista syyttämättä jättämispäätös	josta tuomioita
2010	4198	200	113	12	75
2011	5718	175	107	2	66
2012	5609	202	112	7	83

Ruotsissa yhtenä ongelmana on pidetty syyteharkintaa koskeva lainsäädäntö. Mikäli teosta voidaan tuomita vain sakko ja teosta on mahdollista antaa hallinnollinen sanktio, syytettä ei nosteta, ellei yleinen etu sitä vaadi. Tämä lähtökohta yhdistettynä ympäristövalvontaviranomaiselle säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen on johtanut siihen, että esitutkintapyynnöt tehdään huomattavan paljon vähäisistä rikoksista, joista syyttäjällä ei ole käytännössä perusteita nostaa syytettä. (Brå 2007, 341.)

4.2 Lainsäädäntö

4.2.1 *Rikoslaista*

Modernille rikosoikeudelle on tyypillistä yhteiskunnallisiin tavoitteisiin sitoutuminen. Suomen rikosoikeuden tavoitteena on säännösten ennaltaehkäisevyys ja menettelytapojen muuttaminen ihmisten asenteisiin ja arvostuksiin vaikuttamalla. (Pirjatanniemi 2001, 8; Ahonen ym. 2003, 359.) Yhteiseen etuun ollaan yleensä valmiit panostamaan, mikäli koetaan, että muut osapuolet panostavat samaan tavoitteeseen. Yksilö varmistaa, että toisetkin toimivat ennen kuin itse toimii. (Korsell 2001, 137.)

Modernissa rikosoikeudessa ei keskitytä vain yksilötason konfliktien ratkaisuun. Tästä rikosoikeudellisesta näkökulmasta katsottuna rikosoikeuden tavoitteena on ratkoa laajoja yhteiskunnallisia kysymyksiä (Ahonen ym. 2003, 359). Nissinen (2003, 622) nostaa esiin myös suojattavan oikeushyvän näkökulman ympäristörikosoikeuden tarkasteluun. Ympäristörikosoikeudessa erottuu selkeästi tavoite suojella erilaisten ympäristöarvoja rikosoikeudellisin keinoin. Ympäristöoikeudellisten normien tavoitteena ei ole suojata ympäristöarvoja rangaistuksien vaan normien yleisestävän vaikutuksen kautta. (Pirjatanniemi 2001, 8.)

Sama näkökulma on esitetty myös Ruotsin rikoslainsäädännössä, jonka tavoitteena on rikosten ennaltaehkäisevyys. Ympäristörikosten ennaltaehkäisyn nähdään toimivan hyvin, koska laittoman toiminnan on ajateltu perustuvan laskelmointiin ja ennalta tehtyihin päätöksiin. Sanktioiden uhka on osoitettu niille, joilla on merkittävä sosiaalinen asema ja joille maine merkitsee ammatin harjoittamisessa paljon. Näiden piirteiden on oletettu vahvistavan ennaltaehkäisevää vaikutusta. (du Rées 2001, 111.)

Suomessa ympäristörikosoikeutta voidaan kuvata sateenvarjokäsitteeksi, joka sisältää kaiken ympäristöön liittyvän rangaistavaksi säädetyn toiminnan ja näin ollen useita jatkuvasti kehittyviä lainkohtia. (Nissinen 2003, 621.) Ruotsissa ympäristörikosoikeus on osa ympäristökaarta. Ympäristökaaren tavoitteena on asettaa haitallisia toimia tuottavat tahot vastuuseen toiminnoistaan, jotta ympäristölle ei koidu negatiivisia vaikutuksia. (Bee 2007, 11.) Ruotsin ympäristölainsäädännössä korostetaan ympäristöarvoja kuten kestävän kehityksen tukemista, ihmisen terveyden, luonnon ja kulttuuriympäristön biologisen monimuotoisuuden suojelemista. Toisaalta tavoitteeksi on nimetty myös konkreettisemmin kiertäykseen kannustaminen. (Ministry of Environment 2001, 6-7.)

Suomessa kaikkea ympäristöön liittyvää lainsäädäntöä ei ole koottu yhdeksi kokonaisuudeksi. Ympäristörikokset määritellään rikoslaissa ja muu ympäristölainsäädäntö on koottu erillisiin lakeihin, joista merkittävin on ympäristönsuojelulaki. Suomen ympäristönsuojelulain tavoitteiksi on 1-luvun 1 §:ssa kirjattu ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen,

kestävän ja monimuotoisen ympäristön turvaaminen, jätteiden synnyn ja haitallisten vaikutusten ehkäisy, ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arvioinnin tehostaminen, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien parantaminen, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä kestävän kehityksen tukeminen ja ilmastomuutoksen torjuminen.

Ruotsin ympäristölainsäädäntö uudistettiin 1990-luvun lopussa. Viisitoista aiempaa erillistä lakia koottiin ympäristökaaren alle. Vuonna 1999 voimaantullutta ympäristökaarta⁴ kuvataan viitekehyslaiksi, joka kokoaa alleen kaiken ympäristönsuojeluun liittyvän toiminnan, kuten maiden, vesien ja luonnonsuojelun, ympäristölle haitallisen toiminnan, kemiallisiin tuotteisiin ja genetiikkaan liittyvät kysymykset. (Ministry of Environment 2001, 4.) Lainsäädännön uudistamisen taustalla oli tarve lainsäädännön selkeyttämiseen käytännön toimijoiden kannalta ja uusien esiinnoitusten toimintojen sääntelyyn (Ministry of Environment 1998, 1–2).

Ruotsin ympäristölainsäädännössä tukeudutaan vahvasti ennalta varautumisen periaatteeseen, jolloin ympäristönsuojelullisiin toimiin pitää ryhtyä heti kun on mahdollista, että ihmisille tai ympäristölle voi koitua vahinkoa. Edellytyksenä ei ole esimerkiksi tieteellisten todisteiden olemassa olo vaan pelkän mahdollisen vaaran aiheutuminen. (Ministry of Environment 1998, 3.) Ympäristölainsäädännön mukaan yrityksen pitää todistaa ettei se tuota vahingollisia päästöjä – ei viranomaisen (Bee 2007, 11). Ympäristökaaren 2-luvun 1 §:ssä korostetaan käänteistä todistustaakkaa: toiminnanharjoittajan pitää todistaa lupien ja valvonnan kautta, että ympäristökaaren säädöksiä noudatetaan. Ruotsin rikoslaki voidaan nähdä erilaisten taloudellisten ja luonnonsuojelullisten intressien kompromissina. Yhtenä syynä tähän on ympäristökriminalisointien käytännön valvonnan sijoittuminen ympäristövalvontaviranomaisille, joiden toimintaan paikallisella tasolla vaikuttavat erilaiset kilpailevat intressit. (du Rées 2001, 122.)

Ruotsin ympäristökaareen ei kuitenkaan ole kirjattu esimerkiksi tarkkoja raja-arvoja eri toimintoille eikä siinä oteta yksityiskohtaisesti kantaa miten eri intressit tulisi tasapainottaa. Näin ollen lainsäädännössä ei myöskään oteta kantaa siihen, mikä on tärkein toimintamalli ympäristönsuojeluun liittyvissä tavoitteissa: kontrolli vai neuvonta. (Korsell 2001, 140.) Vanhan ympäristönsuojelulain kohdat on siirretty lähes sellaisenaan uuteen lakiin, mutta samalla lakiin on lisätty erilaisia periaatteita. Ympäristörikosten torjuntaan kehitettiin uusi institutionaalinen rakenne, mutta viranomaiset joutuvat toimimaan ikään kuin vanhassa kehyksessä, joka perustuu taloudelliselle liberalismille. Ympäristönsuojelun arvoja verrataan siihen mikä on taloudellisesti järkevää. (du Rées 2001, 116.) Ympäristökaaren kehyksen mukaisesti sääntöjä tarkennetaan eri viranomaistahoilla ja valvontaviranomaiset myöntävät ympäristöluvut (Ministry of Environment 2001, 4).

---

⁴ Ruotsin ympäristökaari on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa <https://lagen.nu/1998:808>

Suomen rikoslain ympäristörikossäädökset tulivat voimaan 1. syyskuuta vuonna 1995. Vaikka suurin osa ympäristökriminalisoinneista on koottu rikoslakiin, ympäristölaeissa on rangaistussäännöksiä vähäisimpiä rikkomuksia varten. Nämä kriminalisoinnit ovat sakonuhkaisia. Rikoslain ympäristökriminalisoinnit ovat vahvasti sidoksissa aineelliseen lainsäädäntöön. Rangaistavan teon on täytynyt tapahtua ilman laissa edellytettyä lupaa tai vastoin lain säännöksiä. (Pirjatanniemi 2001, 5.)

Suomen rikoslain 48 luvussa on kriminalisoitu ympäristön turmeleminen, törkeä ympäristön turmeleminen, ympäristörikkomus, tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen, luonnonsuojelurikkomus ja rakennussuojelurikos. Ruotsin ympäristökaaren 29-luvussa on kriminalisoitu ympäristörikos, luonnonsuojelurikos, ympäristölle haitallisten kemikaalien käsittely, laiton ympäristötoimi, ympäristökontrollin vaikeuttaminen, puutteellisen ympäristötiedon antaminen ja roskaaminen. Ympäristörikkoksesta, luonnonsuojelurikkoksesta ja kemikaalien luvottomasta käsittelystä on lisätty lakiin myös törkeät tekemuodot. Luvussa 4.2.3. käsitellään tarkemmin rikosoikeudellisia sanktioita. Lisäksi ympäristökaareissa on noin 50 yleisrikkomusta, joiden kohdalla viitataan ympäristökaaren aineelliseen lainsäädäntöön. (Korsell 2001, 129.)

Ympäristörikosten vanhentumisajat ovat molemmissa maissa verrattain samat. Ruotsissa ympäristörikkokset, joista rangaistuksena on enimmillään kaksi vuotta vankeutta vanhenevat viidessä vuodessa. Törkeän ympäristön turmelemisen enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta ja vanhentumisaika 10 vuotta. Suomessa ympäristörikkokset, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta, vanhentuvat viidessä vuodessa lukuun ottamatta ympäristön turmelemista, jolle on säädetty erityinen 10 vuoden vanhentumisaika. Myös törkeän ympäristön turmelemisen vanhentumisaika on 10 vuotta. (RL 8 luku 1 §)

Suomessa viranomaisten yhteisissä tilaisuuksissa on käyty keskustelua asianomistajuudesta ympäristörikosepäilyjen yhteydessä. Pääsääntöisesti ELY-keskus toimii Suomessa asianomistajana ympäristöön kohdistuvissa rikoksissa. Ympäristövalvontaa toteutetaan ELY-keskuksen ohella myös muissa viranomaisissa. Kunnan ympäristövalvontaviranomainen on velvollinen ilmoittamaan ympäristörikosepäilyt poliisille ympäristönsuojelulain mukaisesti. Vaikka esitutkintapyyntö tekisi kunnan ympäristövalvontaviranomainen, asianomistajuus on ELY-keskuksella. Kunnan ympäristövalvontaviranomainen putoaa tietyllä tavalla rikosasiankäsittelyketjusta pois. (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014, 61.) Ruotsin ympäristörikossyyttäjän mukaan asianomistajuuskysymyksiä ei ole koettu heillä ongelmaksi.

4.2.2 Rikosilmoituksen tekeminen

Suurin osa ympäristörikosilmoituksista tulee molemmissa maissa poliisiin tietoon ympäristövalvontaviranomaisten kautta. Näin ollen valvontaviranomaisilla on merkittävä rooli ympäristörikosasioiden viemisessä eteenpäin (du Rées 2001, 117). Ruotsissa ympäristövalvontaviranomainen voi tehdä esitutkintapyynnön joko poliisille tai suoraan syyttäjälle. Valittu toimintamalli vaihtelee alueittain. (Rikspolisstyrelsen 2013, 5; Brå 2006, 21.) Suomessa esitutkintapyyntö tehdään poliisille, joka on esitutkintalain mukaan velvollinen ilmoittamaan syyttäjälle esitutkinnan aloittamisesta.

Suomessa Ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonnan oppaassa on annettu ympäristövalvontaviranomaiselle malli esitutkintapyynnön muodosta ja siinä tarpeelliseksi nähdystä asioista. (Pennanen 2006, 48 & 75–77.) Ympäristövalvontaviranomaiset kokevat esitutkintapyynnön teon verrattain työläänä. Esitutkintaviranomaisella ja ympäristövalvontaviranomaisilla on myös vaihtelevia näkemyksiä siitä kuinka laaja tutkintapyynnön tulee olla ja milloin viranomaisten tulisi keskustella epäilyistä jo ennen esitutkintapyynnön tekemistä. (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 105–108.) Ruotsissa esitutkintapyynnön tekoon on luotu liitteen 1 mukainen pohja.

Suomessa esitutkintapyynnön tekemisestä on säädetty ympäristönsuojelulaisissa. Pykälän 94 mukaan valvontaviranomaisen tulee tehdä ilmoitus esitutkintaviranomaiselle, mikäli ympäristönsuojelulaisissa säädettyjä pykäläiä on rikottu. Ilmoitus saadaan jättää tekemättä, *mikäli tekoa voidaan olosuhteet huomion ottaen pitää vähäisenä eikä yleisen edun katsota vaativan syytteen nostamista*. Näiden edellytysten ohella lainsäätäjät jättää valvontaviranomaiselle harkinnan ja tulkinnan mahdollisuuden esitutkintapyynnön tekemisessä. Ympäristönsuojelulain uudistaminen käynnistettiin vuonna 2011, minkä yhteydessä keskusteltiin pykälän tarkentamisesta. Oletettavasti ilmoittamisvelvollisuutta käsittelevää kohtaa ei kuitenkaan ole tarkoitettu selkeyttää tai muuttaa. (Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2013, 13.) Viranomaisille suunnatuissa ohjeissa korostettiin, että valvontaviranomaisen tehtävänä ei ole tehdä rikosoikeudellista pohdintaa tai ennakoarviointia ennen esitutkintapyynnön tekoa: poliisiin tehtävä on harkita esitutkinnan tarve ja kerätä tarvittava näyttö. Myöskään kokemukset edellisten tapausten käsittelystä ja niistä annetuista rangaistuksista eivät saisi vaikuttaa viranomaisen ratkaisuun tehdä esitutkintapyyntö. (Pennanen 2006, 45.) Käytännössä kaikista epäilyistä ei kuitenkaan tehdä rikosilmoitusta (kts. esim. KRP 2007; Sahramäki & Kankaanranta 2014; Ahonen ym. 2003; Saarivuo 2006).

Suomessa ilmoittamatta jättämisen syyt voivat olla moninaiset. Yhtenä merkittävimmistä syistä on viranomaisen tekemä tarkoituksenmukaisuusharkinta: mikäli tilanne saadaan korjattua valvontaviranomaisen hallinnollisilla toimilla, tutkintapyyntöä ei nähdä tarpeellisena tehdä. (KRP 2007, 8; Ahonen ym. 2003, 369; Sahramäki & Kankaanranta 2014, 49–53.) Ympäristöviranomainen tekee ilmoituksen poliisille lainvas-

taisesta toiminnasta vasta, kun toimintaa on havaittu toistuvasti eivätkä viranomaisen omat hallinnolliset keinot ole riittäneet tilanteen korjaamiseksi (Saarivuo 2006, 48; Sahramäki & Kankaanranta 2014). Ilmoittamatta jättämiseen vaikuttaa myös rikoksen vähäisyys ja selkeän ohjeistuksen puuttuminen ilmoituskynnyksen ylittymisestä (Ahonen ym. 2003, 369). Ympäristölupien rikkomuksia voidaan kutsua ympäristörikosten harmaaksi alueeksi (Nissinen 2003, 626). Harmaalle alueelle sijoittuvat lupaehtojen ja ympäristöviranomaisen tietoon tulleet muut ympäristölakien rikkomukset, joissa ympäristöviranomaisen käyttää ympäristösuojelulain 94 §:n mahdollistamaa harkintavaltaa rikosilmoituksen tekemisessä. Sahramäen ja Kankaanrannan tutkimuksessa (2014, 78–87) kävi ilmi, että ympäristövalvontaviranomaisten lisäksi poliisilla ja syyttäjällä on vaikeuksia ympäristörikoksen määrittelyssä ja harmaan alueen rajaamisessa.

Ruotsissa havaittiin samankaltaisia ongelmia ympäristörikosepäilyjen ilmoittamisessa poliisille ennen ympäristökaaren voimaantuloa. Tehdyissä tutkimuksissa kävi ilmi, että kaksi kolmasosaa valvontaviranomaisista ei ilmoittanut kaikista ympäristörikosepäilyistä poliiseille. (du Rées 2001, 117.) Merkittävimpiä syitä oli, ettei ilmoituksen uskottu johtavan mihinkään, rikkomusta pidettiin vähäisenä tai rikkomukset pyrittiin ratkaisemaan mieluummin yhteistyössä toiminnanharjoittajan kanssa kuin aktiivoimalla rikosoikeudellinen prosessi. Toisaalta ympäristörikosepäilystä ei ilmoitettu, koska rikoksella ei ollut selkeää uhria eikä luotettu rikoslain kykyyn tuomita rikoksesta. Lisäksi epäviralliset keskustelut poliisin kanssa johtivat siihen, että ilmoitusta ei tehty. (du Rées 2001, 120–121.) Myös muissa tutkimuksissa todettiin viranomaisien tulkitsevan, että poliisilla ei ole resursseja tai kiinnostusta tarttua epäkohtaan, joten tilanne yritetään hoitaa ensisijaisesti hallinnollisin keinoin (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014, 68). Myös valvojien kaksoisrooli sekä toimeenpanevana että neuvovana viranomaisena nimettiin syyksi jättää ilmoitus tekemättä (du Rées 2001, 121).

Ruotsissa esitutkintapyyntöön tekemiseen liittyvät ongelmat nähtiin perustuvan oikeusjärjestelmään, joka teki rikoslaista neuvoteltavissa olevan (du Rées 2001, 120–121). Ilmoitusvelvollisuutta on lähestytty ympäristökaaren voimaantulon myötä uudella tavalla. Ympäristövalvontaviranomaiselta on lain nojalla poistettu mahdollisuus tarkoituksenmukaisuusharkintaan. (Rikspolisstyrelsen 2013, 10.) Taustalla on ollut tavoite siirtää rikoksen tuomittavuuden, vakavuuden, tahallisuuden ja syyllisyyden pohdinta hallintoviranomaiselta rikostutkintaan (Ministry of Environment 2001, 37). Ympäristökaaren 26 luvun 2 §:n mukaan:

”Tillsynsmyndigheten skall anmäla överträdelser av bestämmelser i balken eller i föreskrifter som har meddelats med stöd av balken till polis- eller åklagarmyndigheten, om de finns misstanke om brott.”

Suomessa tarvetta ympäristönsuojelulain 94 § tarkentamiseen voidaan perustella samoin kuin Ruotsissa ennen ympäristökaaren voimaantuloa. Suomen rikoslaissa rangaistavaksi määritettyjen ympäristörिकosten harkinta annetaan ympäristönsuojelulaissa ympäristövalvontaviranomaisille. Kuitenkin rikosoikeudellinen harkinta on poliisin ja syyttäjän tehtävä, johon ympäristövalvontaviranomaisilla ei ole tarvittavaa koulutusta. Ympäristövalvontaviranomaisen tehtävänä on ensisijaisesti ympäristönsuojelun näkökulman varmistaminen rikosoikeudelle tyypillisen rankaisemisen sijaan.

Molemmissa toimintamalleissa on tunnistettavissa puutteita. Ruotsissa ilmoittamisvelvollisuus on johtanut rikosprosessin kuormittamiseen tutkinnoilla, joilla ei ole edellytyksiä johtaa syytteeseen. Ympäristörिकollisuuden tutkinnan painopiste on siirtynyt pienempiin ympäristörिकoksiin, vaikka strategisena painopisteenä on vakavamman ympäristörिकollisuuden paljastaminen. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 21; Korsell 2001, 42.) Ilmoitusvelvollisuuden voimaantulon jälkeen rikosoikeudellisen prosessin on kuitenkin nähty saaneen enemmän jalansijaa, sillä poliisin tietoon tulleen ympäristörिकollisuuden lukumäärät ovat nousseet merkittävästi (Korsell 2001, 131). Toisaalta ilmoittamisvelvollisuudesta huolimatta kaikki ympäristörिकosepäilyt eivät tule poliisin tietoon ja piilorिकollisuuden määrän arvioidaan olevan suuri (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 15; Korsell 2001, 131).

Ruotsissa ongelmat ovat pysyneet samankaltaisina kuin ennen ympäristökaaren voimaantuloa. Valvontaviranomaiset kokevat että ilmoituksen tekeminen poliisille tai syyttäjälle johtaa vain harvoin syytteeseen, joten ilmoitusta ei aina tehdä. (Brå 2006, 9.) Ilmoitusvelvollisuus ei aina toteudu, jos kyseessä on esimerkiksi pieni kunta, jossa kilpailevina intresseinä ovat elinkeinorakenne, kuntapolitiikka ja henkilösuhteet. Esimerkiksi ilmoitettujen ympäristörिकosepäilyjen määrät vaihtelevat alueittain. (du Rées 2001, 123.) Rikosprosessin täytyminen pienien rikkomusten tutkinnalla vaikuttaa myös rikosoikeudellisiin rangaistuksiin. Suurin osa rangaistuksista on sakkoja, jotka annetaan syyttäjän päätöksellä. Näin ollen ympäristörिकoksista on tullut niin sanottuja sakkorिकoksia, joka puolestaan voi heikentää rikosoikeuden ennalta ehkäisevyyttä.

Vaikka Suomessa ja Ruotsissa ilmoitusvelvollisuudesta on säädetty eri tavoin, molemmissa maissa nähdään samankaltaisia ilmoittamiseen liittyviä ongelmia. Sekä Suomessa että Ruotsissa käydään keskustelua siitä, miten ympäristörिकoksia saataisiin enemmän valvontaviranomaisilta poliisin ja syyttäjän tietoon. Molemmissa maissa keskustellaan valvontakulttuuriin liittyvistä haasteista, joita käsitellään tarkemmin luvussa 4.3.1. Lisäksi molemmissa maissa on tunnistettu, että viranomaisten välinen yhteistyö on puutteellista, poliisilla ei ole juurikaan ympäristörिकollisuuteen liittyvää paljastavaa toimintaa ja viranomaisten tietotaito ympäristörिकollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa nähdään verrattain heikkona.

Maiden samankaltaisten haasteiden vuoksi on perusteltua pohtia, onko ilmoitusvelvollisuus riittävä ratkaisu piilorikollisuuden tuomiseen poliisiin ja syyttäjän tietoon. Mikäli rikosoikeudellinen järjestelmä aktivoidaan rikosilmoituksen kautta välittömästi laittoman tilan viranomaisten tietoon tulon jälkeen, valvonnan käytössä oleva keinovalikoima supistuu ja rikosoikeudellinen prosessi kuormittuu. Korsell (2001, 145) kuvaa Ruotsin ympäristörikosten torjuntaa kepin ja porkkanan vertauskuvan kautta. Ilmoitusvelvollisuuden myötä valvontaa hallitsee keppi, mikä jättää vähän tilaa yhteisymmärrykselle ja viranomaisten ja yksityisen sektorin yhteistyölle ympäristökaaren normien toteuttamiseksi. Porkkanoiden kautta voitaisiin lisätä luottamusta toimijoiden ja viranomaisten välille, mikä puolestaan voi johtaa ympäristölainsäädännön parempaan sisäistämiseen ja valvontaan.

Suomessa rikosoikeudellisen järjestelmän aktivoiminen on nähty päinvastoin parantavan ennaltaehkäisevyyttä. Rikosoikeuden tavoitteena oleva ennaltaehkäisevyys on nähty heikkona rajallisen valvonnan ja verrattain pienten tuomioiden vuoksi (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014, 82–85). Asian käsittelyn rikosoikeudessa on oletettu nopeuttavan laittoman tilan korjaamista ja ehkäisevän lisäseurauksia (Pennanen 2006, 19). Jo pelkästään asian ilmoittamisen poliisille ja saattaminen rikosoikeudelliseen tarkasteluun on nähty ennaltaehkäisevän laitonta toimintaa (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 82–85; Pennanen 2006, 19).

4.2.3 Hallinnolliset ja rikosoikeudelliset sanktiot

Ympäristölainsäädännön vastaisesta toiminnasta voidaan määrätä hallinnollisia sanktioita ympäristövalvontaviranomaisten toimesta tai rangaistus rikosoikeudellisin perustein. Ruotsissa hallinnolliset sanktiot on koottu ympäristökaareen. Hallinnollinen sanktio viittaa niihin rikkomuksiin, jotka eivät ole rikoksia rikosoikeudellisessa mielessä, mutta ne joka tapauksessa rikkovat lakia (Korsell 2001, 143). Hallinnollinen maksu voidaan antaa noin 50 ympäristökaaren eri säädöksen rikkomisesta. Maksun määrä vaihtelee 5 000 Ruotsin kruunusta miljoonaan kruunuun⁵ (Ministry of Environment 2001, 37). Yli 70 % Ruotsissa annetuista hallinnollisista sanktioista liittyy kylmälaitteiden laittomiin kylmäaineisiin (Korsell 2001, 132).

Ruotsissa lainsäätäjä on erillisellä asiakirjalla määritellyt suuntaa antavat summat eri toimista annettaviin hallinnollisiin maksuihin (Förordning 2012:259 om miljösanktionsavgifter⁶). Olennaista on, että hallinnollinen maksu voidaan antaa hallinnollisesti riippumatta siitä onko toiminta ollut tahallista vai johtunut huolimattomuudesta. Hallinnollisen maksun antami-

⁵ n. 550 € – 114 000 € (laskettuna Suomen pankin ilmoittamalla EKP:n valuuttakurssilla 12.12.2013)

⁶ <http://www.notisum.se/rnp/sls/lag/20120259.htm>

sen perusteena ei myöskään saa olla se, onko toiminnanharjoittaja saanut rikkomuksella taloudellista hyötyä. Maksun määrän asettaminen kiinteäksi on Ruotsissa arveltu aiheuttaneen toiminnan eriarvoistumista. Riippumatta esimerkiksi yrityksen koosta, maksun suuruus on sama, minkä vuoksi pienimmillä maksuilla tuskin on merkittävää vaikutusta isompien yritysten toimintaan, kun taas suurilla maksuilla voidaan olettaa olevan suhteettoman suuri vaikutus pienen yrityksen toimintaan. (esim. Brå 2006, 23.)

Suomessa hallinnollisten sanktioiden rahallista arvoa ei ole erikseen määriteltä. (UhkasakkoL 8 §) Uhkasakko voidaan asettaa määrältään kiinteäksi tai juoksevaksi uhkasakoksi, jolloin sakko määräytyy kuluvan ajan mukaisesti. Uhkasakko on asetettava sellaiseksi, että sen määräämisen voidaan olettaa vaikuttavan tavoitellun toiminnan toteuttamiseen. Uhkasakon määrän arvioinnissa tulee ottaa huomioon tapauskohtaisesti asianomaisen maksukyky sekä päävelvoitteen laatu ja laajuus. (Pennanen 2006, 32.)

Rikosoikeudellisilla sanktioilla tarkoitetaan sakkoja ja vankeusrangaistuksia. Taulukoissa 3a ja 3b on lueteltu Suomen rikoslain 48-luvun ja Ruotsin ympäristökaaren 29-luvun mukaisista rikoksista säädettyt rangaistukset. Rikosoikeudelliset sanktiot ovat verrattain samankaltaiset Suomessa ja Ruotsissa.

Taulukko 3a. Rikosoikeudelliset sanktiot Suomessa

Suomi	
Rikoslaki 48-luku	Rangaistus
Ympäristön turmeleminen	sakko tai vankeutta enintään 2 vuotta
Törkeä ympäristön turmeleminen	vähintään 4 kk ja enintään 6 vuotta vankeutta
Ympäristörikkomus	sakko tai vankeutta enintään 6 kk
Tuottamuksellinen ympäristön turmeleminen	sakko tai vankeutta enintään 1 vuosi
Luonnonsuojelurikkomus	sakko tai vankeus enintään 2 vuotta
Rakennussuojelurikkomus	sakko tai vankeus enintään 2 vuotta

Taulukko 3b. Rikosoikeudelliset sanktiot Ruotsissa

Ruotsi	
Miljöbalken 29 kap.	Rangaistus
Ympäristörikos (1 §) Törkeä tekomuoto	sakkoa tai vankeutta enintään 2 vuotta vankeutta vähintään 6 kk tai enintään 6 vuotta
Suojelualuerikos (2 §) Suojelualuerikkomus (2 a §) Luonnonsuojelurikos (2 b §) Törkeä tekomuoto	sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta sakkoa sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta vankeutta vähintään 6kk ja enintään 4 vuotta
Ympäristölle haitallisten kemikaalien luvaton käsittely (3 §) Laiton kemikaalien käsittely (3 a §) Kemikaalien rekisteröintirikos (3 b §) Törkeä tekomuoto	sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta sakkoa sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta vankeutta vähintään 6kk ja enintään 4 vuotta
Laiton ympäristötoimi (4 §) Laiton jätteiden kuljettaminen (4 a §)	sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta
Ympäristökontrollin vaikeuttaminen (5 §)	sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta
Puutteellisen ympäristötiedon antaminen (6 §)	sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta
Roskaaminen (7 §)	sakkoa tai enintään 1 vuosi vankeutta
Muut ympäristökaaren rikkomukset (8 §)	sakkoa tai enintään 2 vuotta vankeutta

Molemmissa maissa vankilatuomiot ympäristörikoksista ovat harvinaisia. Selkeästi suurimmasta osasta ympäristörikoksia rangaistuksena ovat sakot. (Korsell 2001, 130; Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2012, 30–32.) Tämä on johtanut siihen, että ympäristörikoksista on tullut sakkorikoksia (Brå 2006, 10). Näiden sakkojen ollessa verrattain pieniä rikoksen tekijä ei yleensä menetä rikoksella saamaansa hyötyä. Tämä puolestaan heikentää ympäristörikosoikeuden ennaltaehkäisevyyttä. Rikosoikeuden kautta annettujen sakkorangaistusten pienuus on Ruotsissa aiheuttanut sen, että hallinnolliset sanktiot ovat usein sakkoja suuremmat. (Brå 2006, 23.)

Suomessa yhteisösakko annetaan oikeuden päätöksellä; Ruotsissa yhteisösakko voidaan antaa syyttäjän päätöksellä. Syyttäjä toimii Ruotsissa myös ympäristörikosten tutkinnanjohtajana, jota käsitellään tarkemmin luvussa 4.3.2. Yhteisösakon käytöstä on säädetty Suomessa rikoslain 9 luvussa, jonka mukaan yhteisösakko voidaan tuomita, vaikkei ketään saataisi tapahtuneesta henkilökohtaisesti rikosvastuuseen. Yhteisösakon

tuomitsemisessa otetaan huomioon rikoksen vakavuus, laji, rikollisen toiminnan laajuus, tekijän asemat toimielimissä ja oikeushenkilön taloudellinen asema. Yhteisösakko on sovellettavissa rikoslain 48 luvun 1–6 §:n määriteltyihin ympäristörikoksiin. Suomessa yhteisösakon määrä vaihtelee 850–850 000 euron välillä. Ympäristörikoksista⁷ yhteisösakkoa on tuomittu harvoin ja tuomitut summat ovat vähäisiä yksittäisiä tapauksia lukuun ottamatta. Yleisesti yhteisösakon määrä on ollut 2 000–10 000 euron välillä. (Suomen ympäristörikosseurantaryhmä 2013, 33.) Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän (2013, 33) mukaan ”yleisin syy yhteisösakkoavaatimusten hylkäämiseen on sanktiokumulaatio: yhteisösakon päätarkoituksen vastaista on kohdistaa yhteisösakko ja henkilökohtainen rangaistus samaan henkilöön (ks. KKO 2002:39)”

Ruotsissa yhteisösakosta on säädetty rikoslain (BrB) 36-luvun 7 §:ssä.⁸ Ruotsin ympäristörikosyhtäjäiden kertoman mukaan yhteisösakko on helppo tapa tuomita ympäristörikoksesta kuin määritellä rikoshyöty ja viedä asia oikeuden käsiteltäväksi. Tuomioistuimeen asia viedään, mikäli syytetty ei suostu maksamaan määrättyä sakkoa. Toisin kuin Ruotsissa Suomessa yhteisösakkoa on käytetty oikeushenkilön tuomitsemisessa verrattain harvoin. Ruotsin syyttäjävirasto on luonut omat toimintaohjeet ja suuntaviivat siitä minkä suuruisia yhteisösakkoja ja sakkoja ympäristökaaren 29-luvun rikoksista tuomitaan. Esimerkiksi ympäristön turmelemisesta ja törkeästä ympäristön turmelemisesta, johon liittyvät esimerkiksi öljypäästöt voidaan tuomita päästön määrästä riippuen 5 000–5 000 000 kruunun⁹ yhteisösakkoon.

Ympäristörikoksista saatuja tuomioita pidetään molemmissa maissa verrattain pieninä (ks. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014, 82–85; du Rées 2001, 115; Korsell 2001, 134). Mikäli rikoksesta tuomittu ei menetä rikoksella saamaansa hyötyä, ympäristörikos oikeuden ennaltaehkäisevyys heikkenee ja ympäristörikoksesta tulee tietyllä tavalla kannattavaa rikoksen tekijän näkökulmasta. Ruotsissa ongelmana on ollut ilmoittamisvelvollisuuden voimaantumisen jälkeen, että esitutkintaviranomaisen tietoon tulee huomattava määrä pienempiä ympäristörikkomuksia, mutta vakavampia ympäristörikoksia ei ole tullut tutkintaan niin paljon kuin

⁷ Tarkemmin yhteisösakon soveltamisista ympäristörikoksiin kts. Kuusiniemi 2001

⁸ BrB 36 luku 7§ Om företagsbot

7 § För brott som har begåtts i utövningen av näringsverksamhet skall, på yrkande av allmän åklagare, näringsidkaren åläggas företagsbot, om det för brottet är föreskrivet strängare straff än penningböter och

1. näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten, eller
2. brottet har begåtts av
  - a) en person i ledande ställning grundad på befogenhet att företräda näring sidkaren eller att fatta beslut på näringsidkarens vägnar, eller
  - b) en person som annars haft ett särskilt ansvar för tillsyn eller kontroll i verksamheten.

⁹ 550 € – 550 000 € (laskettuna Suomen pankin ilmoittamalla EKP:n valuuttakurssilla 12.12.2013)

näitä rikoksia ajatellaan todellisuudessa tapahtuvan. Tämä yhdistettynä yleisesti vähäisiin tuomioihin johtaa mielikuvaan, että ympäristörikokset eivät ole merkityksellisiä. Ympäristörikollisuuden vakavuutta ja ympäristörikosoikeuden ennaltaehkäisevyyttä on nähty voitavan parantaa varmistamalla, että vakavat ympäristörikokset tuomitaan oikeudessa ja lehdistö tiedottaa asiasta. Näin ennaltaehkäisevyyttä lisättäisiin varmistamalla näkyvyys suurelle yleisölle. (Korsell 2001, 135; Sahramäki & Kankaanranta 2014, 82–85.)

4.3 Institutionaalinen rakenne

4.3.1 *Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta*

Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonta kuuluu molemmissa maissa ympäristövalvontaviranomaisille. Ympäristölupien myöntämiseen vaikuttavat taloudellisten intressien ja ympäristöhaittojen välinen suhde. (du Rées 2001, 116.) Ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnassa nostetaan tässä yhteydessä esiin kaksi ympäristörikollisuuden ilmituloon keskeisesti vaikuttavaa lähtökohtaa. Ensiksi, Suomessa ja Ruotsissa ympäristölupien valvonta perustuu omavalvonnalle. Ympäristöluvan saanut toiminnanharjoittaja on velvollinen raportoimaan toiminnastaan valvontaviranomaiselle luvassa säädetyin aikavälein. Samalla toiminnanharjoittajan edellytetään toimittavan näytteitä toimintansa pysymisestä luvan mukaisissa rajoissa. Toiseksi, ympäristövalvontaviranomaisille on molemmissa maissa annettu kaksoisrooli. Viranomaisen tehtävä on toimia sekä lupien valvojana että neuvojana ja ohjaajana ympäristönsuojeluun liittyvissä kysymyksissä. (Pennanen 2006, 11; Bee 2007, 17; Ministry of Environment 2001, 36; Brå 2006, 27.)

Suomessa ELY-keskus valvoo sille laissa määrättyjä toimintoja. Näiden toimintojen ympäristöluvat myöntää aluehallintovirasto. Osa ympäristövalvonnasta on annettu kunnallisen ympäristövalvontaviranomaisen tehtäväksi. Kunnan ympäristövalvontaviranomaiset sekä myöntävät ympäristölupia että valvovat myöntämiään lupia. Ruotsissa ympäristölupia myöntävät ympäristötuomioistuimien, läänin hallitukset ja kunnan ympäristövalvontaviranomaiset riippuen ympäristöluvan luonteesta ja toiminnan haitallisuudesta. Kunnan tasolla lupien myöntäminen on usein delegoitu virkamiestasolle. Ympäristölupien valvonta on usein delegoitu myös läänin tasolla myönnettyissä luvissa kunnalle. (Bee 2007, 14–15.)

Valvontaa hoidetaan molemmissa maissa valvontaviranomaisen tekemien vierailujen ja omavalvonnan kautta (Brå 2006, 24–25; Pennanen 2006). Valvonnalla pystytään tarkkailemaan vain rajallisesti toiminnanharjoittajia, jolloin myös mahdolliset rikosoikeudelliset toimet kohdistuvat vain

osaan toimijoista. Ruotsissa vaarana on nähty, että ympäristönsuojeluun tähtäävät toimet voivat heikentyä, mikäli valvonnan kohteena olevat toiminnanharjoittajat alkavat suhtautua periaatteisiin, normeihin ja valvontaan negatiivisesti. (Korsell 2001, 45.) Rikosoikeuden tavoite on päinvastainen. Tavoitteena on menettelytapojen muuttaminen ihmisten asenteisiin ja arvostuksiin vaikuttamalla. (Pirjatanniemi 2001, 8; Ahonen ym. 2003, 359.)

Omavalvonnassa toiminnanharjoittajat velvoitetaan raportoimaan toiminnastaan valvontaviranomaiselle ja toimittamaan näytteitä päästöjensä tasosta (Bee 2007, 15). Suomessa on tässä yhteydessä nostettu esiin kysymys itsekriminointisuojausta. Mikäli toiminnanharjoittaja on epäilyinä esitutkinnaissa ja syytteessä rikoksesta, häntä ei voida pakottaa antamaan valvontaviranomaiselle tietoa niistä seikoista, joihin epäily tai syyte perustuu. Toisin sanoen häntä ei voi velvoittaa myötävaikuttamaan oman syyllisyytensä selvittämiseen. (Esitutkintalaki, 4 luku 3 §; Launiala 2013, 2.)

Omavalvonnan haasteita on pohdittu molemmissa maissa. Vaarana on, että valvonta kohdistuu tehokkaimmin niihin toiminnanharjoittajiin, jotka toimivat sääntöjen mukaisesti ja raportoivat ympäristöluvan ylittävistä päästöistä vuosittaisissa raporteissaan ja heidän toimintaansa puututaan. Vääriä tietoja antavat tai tietoja antamatta jättävät toimijat eivät tule esiin valvonnassa samalla tavalla. (Brå 2006, 8; 25.) Erityisesti esitutkintaviranomaiset ovat epäilleet Suomessa toiminnanharjoittajien valvontaviranomaiselle toimittamien näytteiden todenmukaisuutta. Ruotsissa on arvioitu, että suurin osa ympäristörikollisuudesta ei tule käytössä olevien valvontamenetelmien kautta viranomaisen tietoon. Kiinnijäämisriskin oletetaan olevan näin ollen pieni (du Rées 2001, 114; Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 12). Molemmissa maissa on oltu erityisen huolestuneita vakavammasta ympäristörikollisuudesta, joka ei tule viranomaisten tietoon.

Samalla ympäristövalvonnan resurssit ovat vähäiset (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014, 66–70). Valvonnan resursseja kohdistetaan tehtyjen priorisointien mukaan, jolloin rikosepäilyihin puuttuminen ja esitutkintapyyntöjen tekeminen eivät välttämättä ole toiminnassa etusijalla. Resurssien priorisointien vuoksi valvonta on myös tehokkaampaa toisilla aloilla kuin toisilla. Esimerkiksi kemiallisten aineiden käsittelyyn liittyvien rikosten lukumäärä kasvoi Ruotsissa kun kyseinen valvontaviranomainen tehosti toimintaansa. (Korsell 2001, 130.)

Ympäristövalvonnan tehtävästä sekä ympäristölainsäädäntöä toimeenpanevana että lain velvoittamaa neuvontaa antavana tahona on keskusteltu molemmissa maissa. Valvontaviranomaisen tehtävien painotuksia ei kuitenkaan lainsäädännössä ole tarkemmin määritelty. Ruotsin ympäristökaareissa ei oteta kantaa siihen, kumpi on valvonnassa tärkeämpää; ympäristörikoksesta epäileminen vai neuvonta laillisen tilan palauttamiseksi. (Brå 2001, 22.) Suomessa valvontaviranomaiselle ei ole säädetty ilmoitusvelvollisuutta samalla tavalla, joten voidaan olettaa laillisen tilan

palauttamisen olevan etusijalla verrattuna rikosepäilyyn ympäristönsuojelun laillisuusvalvonnassa (kts. esim. Sahramäki & Kankaanranta 2014).

Ympäristörikoslainsäädännön lähtökohtien on nähty sopivan huonosti ympäristösuojelun normeihin. Ympäristövalvontaviranomaisten toimintaympäristöä voidaan kuvata valvontakulttuuriksi, jossa pääpaino on ympäristön ennallistamisessa ja laillisen tilan palauttamisessa ympäristölle koituneen haitan jälkeen. Rikosoikeuden pääpaino on enemmän syyllisten etsimisessä ja rangaistuksessa. Valvontakulttuurille ominaisesti näkökulma on enemmän ongelmanratkaisussa kuin syyllisen etsimisessä ja rankaisemisessa (Korsell 2001, 131). Molemmissa maissa valvontakulttuurissa on ominaista pyrkiä palauttamaan laillinen tila ensisijaisesti hallinnollisin keinoin. Mikäli laillista tilaa ei onnistuta palauttamaan, asiasta tehdään ilmoitus poliisille. Valvontaviranomainen saattaa tulkita tilanteen epäonnistumiseksi omassa valvontatyössään. Esitutkintaviranomainen ja syyttäjät puolestaan näkevät vain valvonnan lopputuloksen ja saattavat kokea, että tilanne olisi pitänyt siirtää rikosprosessiin jo aikaisemmin. (Brå 2006, 29; Sahramäki & Kankaanranta 2014.) Valvontaviranomaisten kärsivällinen asenne vaikuttaa puolestaan tuomioistuinten ja syyttäjien asenteeseen ympäristörikollisuutta kohtaan. Tuomioistuinten ja syyttäjien suhtautuminen puolestaan vaikuttaa edelleen valvontaviranomaisiin, jotka eivät näe syytä puuttua asiaan, koska eivät usko asian käsittelyn rikosoikeuden kautta johtavan kohtuulliseksi koettuun lopputulokseen.

Lisäksi molemmissa maissa on pohdittu kunnan ympäristövalvontaviranomaisen roolia osana kunnallishallintoa ja -politiikkaa. Kunnan elinkeinopoliittisten intressien on nähty voivan vaikuttaa myönnettäviin ympäristölupiin ja niiden valvontaan. (Bee 2007, 17; du Rées 2001, 118; Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä 2013.)

4.3.2 Poliisin ja syyttäjän organisoituminen

Vuonna 2010 Ruotsissa keskusrikospoliisi ja syyttäjät tekivät yhteistyössä ympäristörikosstrategian, jossa annetaan konkreettisia suosituksia ja toimenpiteitä, joiden avulla ympäristörikollisuuden torjuntaa, valvontaa ja tutkintaa voidaan kehittää poliisissa ja syyttäjänvirastossa. Strategiassa korostetaan paljastavan toiminnan sekä viranomaisten välisen yhteistyön merkitystä tehokkaassa ympäristörikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa. Strategiassa ympäristörikollisuus kytketään järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja siinä painotetaan ympäristörikollisuuden rajat ylittäviä muotoja. Rajat ylittävä rikollisuus on nimetty tuntemattomaksi ongelmaksi, jota viranomaisten on vaikea käsitellä. Samalla viranomaisten kompetenssi näiden teemojen tunnistamisessa nähdään kehittämiskohteena. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010.) Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä on raporteissaan todennut tarpeen kehittää myös Suomeen ympä-

ristörökollisuuden torjuntaa käsittelevä strategia. Strategian luomisen on nähty yhtenäistävän toimintamalleja ja tuovan sekä viranomaisten että laajemman yleisön tietoisuuteen ympäristörökollisuuden muotoja.

Ruotsissa ympäristörökosstrategian soveltaminen käytäntöön ei ole kuitenkaan edennyt strategia-asiakirjassa esitetyllä tavalla. Vuonna 2013 keskusrikospoliisi toteutti arvioinnin ympäristörökosstrategian toimeenpanosta poliisilaitoksilla. Arvioinnin mukaan ympäristörökosstrategiaa ei ole toimeenpantu systemaattisella tai rakenteellisella tavalla valtakunnallisesti. (Rikspolisstyrelsen 2013, 3.) Poliisilta puuttuu aika-, tieto- ja taloudellisia resursseja ympäristörökollisuuden paljastamiseen strategian edellyttämällä tavalla (Rikspolisstyrelsen 2013; kts. myös Brå 2006, 16).

Suomessa ja Ruotsissa poliisin toiminta on organisoitu strategisen tason lisäksi eri tavoin myös käytännön tasolla. Suomessa vakavien ympäristörökosten tutkinta on liitetty talousrikostutkintaan. Ruotsissa ympäristörökollisuuden tutkinta on useimmiten organisoitu työympäristötutkinnan rinnalle. Esimerkiksi ympäristörökossyyttäjien toisena tehtäväalueena ovat työympäristörökokset. Ympäristörökospoliisien mukaan ympäristörökollisuus mielletään Ruotsissa harvoin osaksi talousrikollisuutta vaikka taloudellisen hyödyn tavoittelu nähdäänkin ympäristörökollisuuden taustalla. Ruotsissa ympäristörökollisuuden torjuntaa on pyritty kiinnittämään vahvemmin osaksi rajat ylittävän rikollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa. (Polisen 2012, 21; Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 12.) Ruotsin ympäristörökosstrategiassa on korostettu Ruotsin olevan velvollinen torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta, joka on saanut alkunsa Ruotsissa (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 12). Suomen kansallinen ympäristörökosseurantaryhmä on tuonut raporteissaan esiin ympäristörökollisuuden mahdollisen kytkeytymisen järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Käytännön tasolla yhteyksiä ei juuriakaan ole mielletty.

Suomessa poliisilla ei ole valtakunnallisesti erikoistuneita ympäristörökostutkijoita, vaikka poliisiyksiköissä ympäristörökosten tutkinta voi olla keskitetty tietyille henkilöille. Yksiköiden toimintamallit ympäristörökostutkinnan järjestämisessä vaihtelevat. Pääsääntöisesti vakavimmat ympäristörökostutkinnat on keskitetty talousrikostutkinnan ryhmiin ja vähäisemmät rikkomukset tutkitaan päivittäisrikostutkinnan osana.

Ruotsissa poliisin organisoitumista ympäristörökosten tutkintaan on lähestytty toisella tavalla. Valtakunnan tasolla Ruotsissa toimii eri poliisin yksiköissä yhteensä noin 70 ympäristö- ja työympäristörökostutkintaan keskittyvää poliisia. Ruotsin ympäristörökosstrategiassa on linjattu, että jokaiseen poliisialueeseen tulee myös nimetä ympäristörökosten yhteyshenkilö. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 20.) Strategian toteutumisen seurannassa on todettu, että yhteyshenkilöitä on nimetty poliisiorganisaatiossa. Jatkotavoitteena on varmistaa, että myös muut vi-

ranomaiset tietävät näiden yhteyshenkilöiden olemassaolosta. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 13.)

Tukholmassa on toiminut lisäksi erillinen ympäristörikosten tutkintaryhmä vuodesta 2000 alkaen. Keskittäminen on todettu Ruotsissa tavoiteltavaksi malliksi myös valtakunnallisesti. Keskitetystä ympäristörikostutkinnasta on ollut hyötyä paikoissa, joissa näin on tehty. (Rikspolisstyrelsen 2013, 34.) Poliisissa ympäristörikosten tutkinnan keskitämisen on toivottu valtakunnallisesti seuraavan Ruotsin syyttäjävirston valitsemaa mallia (Magnusson 2013). Myös Suomessa viranomaistoimijat ovat nähneet keskitämisen yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona ympäristörikollisuuden torjunnassa ja tutkinnassa. Ympäristörikollisuuden tutkinnan on todettu tarvitsevan vahvaa asiantuntijuutta ja harjaantumista niiden tutkintaan. Tällä hetkellä ympäristörikosten tutkintaa ei ole keskitetty valtakunnallisesti. Ympäristörikoksia tulee lisäksi poliisille esitutkintaan vuosittain verrattain vähän, jolloin asiantuntijuutta ei saada laajasti kerättyä eikä keskitettyä. (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 25.) Poliittisella tasolla keskitämiselle ei kuitenkaan toistaiseksi ole nähty tarvetta (KK 530/2013 vp¹⁰).

Koska ympäristörikoksia tulee Ruotsissa vuodessa poliisin tietoon useita tuhansia, ympäristörikostutkintaan erikoistuneiden poliisien resurssit eivät riitä näiden kaikkien tutkintaan (KRP 2007, liite 9). Lisäksi ympäristörikostutkijat ovat tuoneet esiin, että he saattavat joutua tutkimaan muita juttuja samanaikaisesti, jolloin ympäristörikostutkinnat priorisoidaan usein muita alhaisemmalle tasolle. Ympäristörikollisuutta ei ole erikseen priorisoitu Ruotsin poliisissa. (Rikspolisstyrelsen 2013, 11.) Näin ollen ympäristörikollisuuden torjunta ei näy keskeisissä ohjausdokumenteissa, mikä puolestaan vaikuttaa paikallisiin ohjausdokumentteihin, joissa ympäristörikollisuutta ei ole merkittävällä tavalla huomioitu (Rikspolisstyrelsen 2013, 3). Tämä on vaikuttanut ympäristöstrategian puutteelliseen toimeenpanoon paikallisella tasolla (Rikspolisstyrelsen 2013, 35). Ruotsin keskusrikospoliisin laatimassa selvityksessä poliisilaitosten ympäristörikostutkinnasta todetaan, että erityisesti keskisuurissa poliisilaitoksissa on liian vähän ympäristörikostutkijoita (Rikspolisstyrelsen 2013, 34).

Strategisena tavoitteena on ollut kehittää poliisin paljastavaa toimintaa sen sijaan, että reagoidaan vasta kun ympäristövalvontaviranomainen tekee tutkintapyynnön poliisille valvontatoimien aikana paljastuneesta laittomasta toiminnasta. Sekä Suomessa että Ruotsissa poliisin ympäristörikollisuuden paljastamiseen tähtäävä toiminta on ollut kuitenkin verrattain vähäistä. (Suomen kansallinen rikosseurantaryhmä 2013; Korsell

---

¹⁰ Luettavissa osoitteessa: [http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/vex4000.sh?\\${APPL}={veps8999 & \\${BASE}={veps8999 & \\${THWIDS}=7.24/1385113224_487103 & \\${TRIPSHOW}=html=vex/vex5000+form=vex5000 & \\${THWURLSAVE}=24/1385113224_487103 & \\${savehtml}=triphome/bin/vex6000.sh](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/vex4000.sh?${APPL}={veps8999 & ${BASE}={veps8999 & ${THWIDS}=7.24/1385113224_487103 & ${TRIPSHOW}=html=vex/vex5000+form=vex5000 & ${THWURLSAVE}=24/1385113224_487103 & ${savehtml}=triphome/bin/vex6000.sh)

2001, 134; Rikspolisstyrelsen 2013, 3.) Ruotsissa paljastavan toiminnan puutteen on nähty vaikuttavan erityisesti siihen että yhtymäkohtia järjestäytyneeseen rikollisuuteen ei ole pystytty löytämään (Rikspolisstyrelsen 2013, 3). Vakavimmat ympäristörikokset eivät tule poliisin tietoon, kuten edellä ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonnan haasteiden kohdalla esitettiin. Tiedustelutoiminnan rooliksi on Ruotsissa jäänyt rikosilmoitusten odottaminen, sen sijaan että ympäristörikollisuutta tunnistettaisiin ja etsittäisiin aktiivisesti. (Rikspolisstyrelsen 2013, 4.)

Ruotsissa paljastava toiminta on paikallisella tasolla vähäistä, koska ei ole riittävästi tietoa siitä, miten ympäristörikollisuutta voidaan havaita. Yhtä paljon on nähty olevan kyse resurssien kohdistamisesta ensisijaisesti muihin toimintoihin. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 11.) Proaktiivisen toimintamallin on nähty olevan Ruotsissa erityisesti organisaatiotasoinen kysymys. Organisaatioiden pitäisi pystyä tarkastelemaan toimintaa kokonaisuutena ja syventää näin ollen yhteistyötä sekä syyttäjän että valvontaviranomaisen kanssa. (Rikspolisstyrelsen 2013, 34.)

Suomen ja Ruotsin välillä ympäristörikosten tutkinnassa merkittävä ero on tutkinnanjohtajuuden järjestämisessä. Ruotsissa ympäristörikosten tutkinnanjohtajana toimii syyttäjä. Suomessa esitutkintaa johtaa poliisi, joka on yhteydessä syyttäjään lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Ruotsissa syyttäjän toiminta tutkintajohtajana on nähty osittain haasteellisena. Poliisit kokevat esimerkiksi resurssien suhteen työnjaon hankalaksi. Syyttäjä voi vaatia näyttöä varten kalliimpia kokeita, jotka poliisiorganisaatio joutuu maksamaan. Alueellisesti poliisiyksiköissä on myös eroja siinä, miten hyvin syyttäjän tutkinnanjohtajuus on järjestetty. Joissakin yksiköissä poliisi on toiminut tutkinnanjohtajana. Lisäksi poliisi on saattanut päättää esimerkiksi tutkinnan päättämisestä ilman syyttäjää. (Rikspolisstyrelsen 2013, 41.) Toimintamallien yhdistäminen valtakunnallisesti on nähty yhtenä kehittämiskohteena. Lisäksi Ruotsissa on tunnistettu tarve kehittää syyttäjän ja poliisin välisiä kontaktipintoja paikallisen tason lisäksi myös alueellisella ja kansallisella tasolla. (Rikspolisstyrelsen 2013, 35.)

Ruotsissa perustettiin vuonna 2009 ympäristö- ja työympäristörikoksia varten Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål (REMA). REMA on valtakunnallinen yksikkö, jossa työskentelee 20 syyttäjää kuudella maantieteellisellä vastuualueella: Malmö, Göteborg, Växjö, Jönköping, Tukholma ja Östersund. (Åklagarmyndigheten 2013.) Suomessa toimii viisi ympäristörikosten avainsyyttäjää. Avainsyyttäjän tehtäviä hoidetaan muiden työtehtävien ohella. Kaikki ympäristörikostapaukset eivät kuitenkaan päädy avainsyyttäjille vaan valtakunnallisesti tapaukset jakautuvat myös muille syyttäjille. Avainsyyttäjäjärjestelmä on nähty Suomessa tarpeellisena ja ympäristörikosten avainsyyttäjien asiantuntemus ja toimintamallit ovat saaneet kiitosta muilta viranomaisilta. (Sahramäki & Kankaanranta 2014)

4.3.3 Yhteistyön näkökulma

Yhteistyön toimivuus vaikuttaa siihen, kuinka tehokkaasti ympäristör rikoksia havaitaan ja tutkitaan (Rikspolisstyrelsen 2013, 10; Suomen kansallinen ympäristör ikosseurantaryhmä 2013; Brå 2006, 10). Ympäristör ikosten torjunnan tehostamiseksi linjauksia ja yhteistyötä on olen naista tehdä myös keskitetysti kansallisella tasolla laajemminkin eri viranomaisten välillä laajemminkin (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyn digheten 2010, 21).

Suomen ja Ruotsin viranomaisten välisessä yhteistyössä on useita samankaltaisia haasteita. Molemmissa maissa poliisin ja syyttäjän välisen yhteistyön ympäristör ikosten tutkinnassa nähtiin toimivan pääsääntöises ti hyvin. (Rikspolisstyrelsen 2013; Sahramäki & Kankaanranta 2014, 58.) Syyttäjän ja ympäristövalvontaviranomaisen välinen yhteistyö on Suomessa puolestaan ollut vähäistä (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 57–66). Ruotsissa ympäristör ikossyyttäjät kertoivat käyvänsä säännöllis estä tapaamassa ympäristövalvontaviranomaisia. Tapaamisissa käydään läpi eri viranomaisten tarpeita ympäristör ikosten tehokkaassa torjunnas sa ja valvonnassa. Samalla on mahdollisuus käydä läpi millaisia tietoj a rikosprosessissa tarvitaan. Tästä huolimatta ympäristör ikosstrategian seurannassa havaittiin, että tietoisuus ympäristör ikossyyttäjistä ja heidän tiedoistaan ei ole levinnyt poliisin ja valvontaviranomaisten keskuudessa. (Rikspolisstyrelsen 2013, 38.)

Ympäristövalvontaviranomaisen ja poliisin välillä yhteistyö on ollut vaihtelevaa. Erityisesti tiedonkulussa näiden viranomaisten välillä on on gelmia. (Rikspolisstyrelsen 2013, 37; Sahramäki & Kankaanranta 2014, 57–66.) Suomessa yhtenä suurimpana tiedonkulun haasteena on kunnan ympäristövalvontaviranomaisen rooli esitutkintapyynnön tekijänä. Asianomistajuuden ollessa ELY-keskuksella kuntien ympäristövalvontavi ranomainen putoaa tiedonkulun ketjusta pois usein heti esitutkintapyynnön teon jälkeen. Tiedonkulun katkeaminen heikentää viranomaisten välistä luottamusta ja vaikeuttaa myös ympäristör ikollisuuden harmaan alueen määrittelyä, mikäli keskusteluyhteys ei ole sujuvaa valvontaviran omaisen, esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä. Myös Ruotsissa tied onkulun ongelmat on tunnistettu. Ympäristövalvontaviranomaiset eivät usein saa tietoa, miten tutkinta on edennyt. (Brå 2006, 39.) Esitutkinta pyynnön tekeminen koettiin myös vaativana molemmissa maissa (Sahra mäki & Kankaanranta 2014, 117–118; Brå 2006, 37). Yhdessä pieneksi koettujen tuomioiden kanssa ympäristör ikosepäilyjen käsittely rikosoikeu dellisessa prosessissa näyttäytyy valvontaviranomaiselle turhauttavana (Brå 2006, 37).

Ruotsissa ympäristör ikosstrategiassa on myös korostettu esitutkin taviranomaisen ja valvontaviranomaisen välisen tiedonkulun merkitystä. Tutkinnan lopputuloksesta pitäisi välittää tieto valvontaviranomaiselle. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 21.) Strategian toi-

meenpanon arvioinnissa kuitenkin todettiin, että esitettyjä kehittämis-kohteita ei ole toteutettu kaikilla yhteistyöalueilla. Yhteistyö ei ole vakiintunutta, vaikka eri toimijoiden välistä yhteistyötapaamisia onkin ollut joillain alueilla. (Rikspolisstyrelsen 2013, 4-5.) Esimerkiksi poliisialueille on nimetty ympäristörिकosten yhteyshenkilöt, mutta käytännössä näillä henkilöillä ei ole ollut mahdollisuutta käyttää aikaa tähän tehtävään muiden töiden vuoksi (Rikspolisstyrelsen 2013, 38).

Yhteistyötapaajien vakiintumattomuus viranomaisten välillä on tunnistettu molemmissa maissa. Suomessa viranomaisten välinen yhteistyö ympäristörिकosten torjunnassa, valvonnassa ja tutkinnassa on ollut henkilöidonnaista ja tapauskohtaista. (KRP 2007; Saarivuo 2006, Sahramäki & Kankaanranta 2014.) Viranomaisilla ei ole selkeää käsitystä siitä, millaisissa asioissa toiseen viranomaiseen voi ottaa yhteyttä. Yhtenä selittäjänä tekijänä on yhteisten toimintamallien puute. Tiedon jakaminen on riippuvainen henkilöistä ja näin ollen altis henkilöstövaihdoksille. Tiedottamisen käytännöt vaihtelivat sekä poliisissa yksiköiden sisällä viranhaltijoittain että yksiköiden välillä: osa koki tiedottamisen olennaisena osana ympäristörिकosten torjuntaa ja valvontaa, osa näki tiedottamisen ongelmallisena ja jopa tarpeettomana. (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 57–66.) Yhdeksi haasteeksi on molemmissa maissa tunnistettu viranomaisten erilaiset ammatti-identiteetit ja ristiriitaiset odotukset yhteistyöltä (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 89–98; Brå 2006, 27).

Ruotsissa on korostettu yhteistyötapaamisten vakiinnuttamista, jotta yhteisistä haasteista voidaan keskustella viranomaisten kesken (Rikspolisstyrelsen 2013, 36; Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 20). Ruotsin viranomaiset kertoivat toimivansa hyvin erikseen, mutta yhteistyössä oli parantamisen varaa (kts. myös KRP 2007, liite 9). Suomessa ympäristörिकollisuuden harmaaseen alueeseen haettiin rajoja ja pohdittiin toimintamalleja organisaatioiden sisällä. Tiedonkulun ja -vaihdon haasteet vaikeuttivat yhteisten näkemysten muodostamista viranomaisten välillä. Tiedonvaihdossa ei ole siirrytty yhteistyön muotoihin, joissa eri toimijoiden keräämää tietoa voitaisiin hyödyntää laajemmin ympäristörिकollisuuden ennaltaehkäisyssä. (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 116–117.)

Suomessa eri viranomaisia yhteen tuovat tilaisuudet ovat lisänneet luottamusta ja ymmärrystä toisen viranomaisen toimintamalleja ja -ympäristöä kohtaan. Toisen viranomaisen kanssa keskustelu kasvatusten on koettu tärkeänä osana onnistunutta yhteistyötä ja helpottavan yhteydenpitoa viranomaisten välillä. (Sahramäki & Kankaanranta 2014, 118.) Myös Ruotsissa on koettu yhteisten tilaisuuksien parantavan viranomaisten välistä yhteistyötä. Erityisesti valvontaviranomaisten on todettu tarvitsevan lisää tietoa poliisin ja syyttäjien toimintamalleista. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 17.) Poliisin ja syyttäjän välillä järjestetään vuosittain yhteistyötapaaminen (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndighe-

ten 2010, 19). Yhtenä strategisena tavoitteena on Ruotsissa ollut selvittää laajemmin minkä viranomaisten välillä tulisi järjestää enemmän yhteisiä tilaisuuksia ja koulutuksia. Ruotsin ympäristörikosstrategiassa on myös pohdittu, tulisiko tuomioistuimien saada koulutusta ympäristörikollisuuteen liittyvissä kysymyksissä. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 19.)

Ruotsin ympäristörikosstrategiassa on korostettu, että keskustelu valvontaviranomaisen ja poliisin välillä tulisi alkaa mahdollisimman aikaisin ympäristörikosepäilyn havaitsemisen jälkeen. Lisäksi tavoitteeksi asetettiin, että valvontaviranomaisella on mahdollisuus ottaa yhteyttä poliisiin ympäristörikostutkijaan erilaisissa ympäristörikollisuuteen liittyvissä asioissa. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 21.) Epävirallisempi keskustelu ja viranomaistoimijoiden tapaaminen kasvotusten on nähty myös Suomessa hyödyllisenä. Keskustelu viranomaisten kesken madaltaa raja-aitoja ja helpottaa yhteisen linjan löytämistä. Yhteistä ja jaettua näkemystä ympäristörikollisuuden harmaan alueen rajaamisesta ei Suomessa kuitenkaan ole saavutettu viranomaisten välillä. Poliisit määrittelevät syytä epäillä kynnyistä, kun taas valvontaviranomaiset puhuvat laittomasta tilasta ja laillisen tilan palauttamisesta. Puutteet ja epäselvyydet tiedonkulussa ja -vaihdossa heikentävät viranomaisten välisen yhteistyön edellytyksiä. Mikäli ympäristörikosten tutkintayhteistyössä eri viranomaiset eivät löydä yhteistä näkemystä rikoksen vakavuudesta ja sisällöstä, saadut kokemukset eivät tue torjunnan ja valvonnan viranomaisprosessin kehittämistä tulevaisuudessa. (Sahramäki & Kankaanranta 2014)

4.4 Asiantuntijuus

4.4.1 *Erikoistuminen ympäristörikosten tutkintaan*

Sekä Ruotsissa että Suomessa on tunnistettu tarve lisätä tietoisuutta ympäristörikollisuudesta ilmiönä ja kasvattaa viranomaisten kompetenssia torjua, valvoa ja tutkia ympäristörikoksia (kts. esim. Rikspolisstyrelsen 2013, 38). Molemmissa maissa on nähty ongelmaksi, että kentällä työskentelevät poliisit eivät tunnista ympäristörikollisuuden osa-alueita. Ympäristörikokset tulkitaan näin ollen helpommin esimerkiksi vahingoiksi kuin rikoksiksi. (Brå 2006, 18.)

Suomessa valvontaviranomaiset ja poliisi kokevat lisäkoulutuksen tarpeellisenä ja toisaalta näkevät mahdollisuudet hankkia lisäkoulutusta vähäisinä (Sahramäki & Kankaanranta 2014). Ruotsin ympäristöstrategiassa korostetaan tarvetta lisäkoulutukseen, jota tarvitaan erityisesti paljastavan toiminnan kehittämiseksi ja rajat ylittävän ympäristörikollisuuden torjumiseksi (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 7). Ruotsissa poliisiorganisaation nähdään tarvitsevan luonnontieteellis-

tä asiantuntemusta, jotta osataan tulkita erilaisia näytteitä ja raportteja. Myös tutkinnan suuntaamisen oikeisiin kysymyksiin nähdään paranevan asiantuntijuuden kasvun myötä. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 18.) Jotkin poliisilaitokset ovat palkanneet luonnontieteilijöitä, joilla on sellaista tietotaitoa, jota usein tarvitaan usein ympäristörikosten tutkinnassa (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 8).

Vaikka molemmissa maissa on koettu viranomaisten ympäristörikollisuuden torjuntaan ja tutkintaan liittyvän asiantuntijuuden olevan vähäistä, Ruotsissa poliiseille suunnattua ympäristörikokoulutusta on saatavilla huomattavasti Suomea enemmän. Poliiseille suunnatut täydennyskoulutuskurssit järjestetään Uppsalan yliopistossa. Täydennyskoulutuskokonaisuus sisältää peruskurssin 12 op, joka koostuu kahdesta erillisestä kurssista, 7,5 opintopisteen ja 4,5 opintopisteen laajuudesta kurssista. Ennen ympäristökaaren voimaantuloa vuonna 1999, 25 % ympäristörikoksia tutkivista poliiseista ei ollut saanut lainkaan koulutusta ympäristörikoslainsäädäntöön. (du Rées 2001, 112.) Nykyään lähtökohtaisesti kaikkien ympäristörikoksia tutkivien poliisien tulee käydä täydennyskoulutuskurssit. Ruotsissa myös rikostekninen laboratorio on järjestänyt koulutusta teknisille tutkijoille ympäristönäytteiden otosta. (Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten 2010, 18.)

Peruskurssin ensimmäinen osio *Miljörättens grunder* on 7,5 opintopisteen laajuinen kokonaisuus, jonka tavoitteena on antaa tietoa ja valmiuksia ympäristökaaren soveltamiseen, kuten esimerkiksi ympäristön laadun normeihin, biologisen monimuotoisuuden suojelemiseen, ympäristöoikeudellisiin periaatteisiin ja tuottajavastuuseen. Näiden lisäksi kurssilla käsitellään keskeisin ympäristöä koskeva EU- ja kansainvälinen lainsäädäntö. Peruskurssikokonaisuuden toinen osio *Ekologi och miljö*, baskurs, on 4,5 opintopisteen laajuinen. Tavoitteena on oppia ihmisen toiminnan, kuten teollisuuskemikaalien ja maanviljelyn, vaikutuksia ekosysteemiin ja organismeihin.

Peruskurssin antamien tietojen ei nähty riittävän takaamaan ympäristörikoksia tutkivien poliisien asiantuntijuutta, minkä vuoksi koulutuksen määrää lisättiin 1,5 opintopisteen jatkokurssilla *Fortsättningskurs i miljöstraffrätt*. Jatkokurssilla käsitellään esimerkiksi EU:n ja kansallista jätelainsäädäntöä, valvontaan liittyvää lainsäädäntöä ja rikostutkimusoppia sekä päivitetään tietoja ympäristökaaren ympäristörikoslainsäädännöstä.

Suomessa Poliisiammattikorkeakoulussa järjestetään kerran vuodessa Vakavien ympäristörikosten tutkintakurssi, joka on suunnattu tutkinnanjohtajille. Kurssille otetaan myös 1–2 syyttäjää ja mahdollisuus mukana myös tutkijoita. Kurssi on kahden opintopisteen laajuinen, joka koostuu viikon etäopiskelujaksosta ja viikon lähiopetusjaksosta. Tavoitteena on perehtyä vakavien ympäristörikosten tutkintaan ja luoda paikallisesti yhteistyöverkosto ympäristöasioissa. Kurssilla käsitellään tutkintasuunnitelmaa, tutkinnasta aiheutuvia kustannuksia, vastuun koh-

dentumista, rikoshyötyä, asianosaisuutta, tiedottamista, ympäristöviranomaisen ja pelastusviranomaisen tehtäviä, näytteenottoa, rikosteknisen laboratorion tutkimuksia ja ympäristölainsäädäntöä.

4.5 Yhteenveto torjunnan ja tutkinnan keskeisistä piirteistä Suomessa ja Ruotsissa

Taulukkoon 4 on koottu vertailun ja aiemman tutkimuksen tulosten pohjalta (Brå 2006, 54) Ruotsin ympäristörikollisuuden keskeiset myönteiset piirteet. Piirteitä verrataan Suomen tilanteeseen.

Taulukko 4. Ruotsin ympäristörikollisuuden torjunnan keskeiset myönteiset piirteet verrattuna Suomeen

Keskeiset myönteiset piirteet	
Ruotsi	Suomi
Valvontaviranomaiset tekevät tärkeää työtä tukiessaan toiminnanharjoittajia lain noudattamisessa	Valvontaviranomaiset tekevät tärkeää työtä tukiessaan toiminnanharjoittajia lain noudattamisessa
Erikoistuneet ympäristörikosyhtäjä	Avainsyhtäjä, joilla on kuitenkin pääsääntöisesti muita työtehtäviä
Ympäristörikosten tutkintaan erikoistuneet poliisit	Ei ympäristörikostutkintaan täysipäiväisesti tekeviä ja siihen erikoistuneita poliiseja
Tavoitteena kehittää tiedustelutoimintaa	Toimintaa ympäristörikollisuuden paljastamiseksi ei ole organisoitu, paljastavaa toimintaa tällä hetkellä ei juurikaan ole.
Poliiseille tarjottava täydennyskoulutus ympäristörikosten tutkintaan	Poliiseille tarjotaan lyhyttä täydennyskoulutuskursseja ympäristörikosten tutkintaan: kurssi ei kuitenkaan pakollinen ja laajuudeltaan Ruotsiin verrattuna suppea.
Valtakunnallinen ympäristörikosstrategia ja strategian toimeenpanon seuranta	Valtakunnallista erillistä ympäristörikosstrategiaa ei ole luotu. Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raporteissa annetaan suosituksia ympäristörikollisuuden torjunnan ja tutkinnan kehittämiseksi. Lisäksi Valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi on nostettu ympäristörikollisuuden torjunta yhdeksi teemaksi.
Ympäristörikollisuuden kytkennät rajat ylittävään rikollisuuteen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen	Ympäristörikollisuuden kytkennät rajat ylittävään rikollisuuteen ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen on tunnistettu Suomen kansallisessa ympäristörikosseurantaryhmässä. Käytännön tasolla ympäristörikollisuus mielletään vahvemmin talousrikollisuuteen.
Ilmoittamisvelvollisuus; toisaalta johtanut oikeusjärjestelmän kuormittumiseen vähäisimmillä jutuilla.	Ympäristösuojelulain mukainen harkintavalta esitutkintapyyntöön tekemisessä; on mahdollista, että vain pieni osa ympäristörikosepäilyistä ilmoitetaan käytännössä poliisille.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän raportin tavoitteena oli tukea ympäristörikollisuuden torjunnan tehostamista käytännön tasolla. Taustaoletuksena oli, että ympäristörikollisuuden torjunnan vaikuttavuutta Suomessa voidaan mahdollisesti kehittää tarkastelemalla Ruotsissa omaksuttuja toimintamalleja. Tutkimustehtävä jaettiin kahteen alakysymykseen: millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä Suomen ja Ruotsin ympäristörikosten torjunnan ja tutkinnan välillä on ja miten ympäristörikollisuuden torjuntaa voidaan kehittää Suomessa vertailusta saatujen tulosten pohjalta.

Ympäristörikollisuuden torjunnan ja tutkinnan eroja ja yhtäläisyyksiä Suomessa ja Ruotsissa vertailtiin lainsäädännön, institutionaalisen rakenteen ja asiantuntijuuden näkökulmasta. Vertailu tehtiin erityisesti poliisin näkökulmasta. Seuraavassa esitetään vertailun päätulokset ja pohditaan niiden mahdollista soveltamista ympäristörikollisuuden torjunnan tehostamiseen Suomessa.

Lainsäädäntö

Suomessa ympäristörikokset on kriminalisoitu vuonna 1995 rikoslain 48-luvussa. Ruotsissa ympäristökriminalisoinnit on koottu muun ympäristölainsäädännön kanssa vuonna 1999 voimaan tulleeseen ympäristökaareen. Ruotsin laissa on säädetty törkeä tekomuoto ympäristörikokselle (turmeleminen), luonnonsuojelurikkomukselle ja laittomalle kemikaalin käsittelylle. Suomessa törkeä tekomuoto on erikseen säädetty vain ympäristöturmelemiselle.

Molemmissa maissa suurin osa ympäristörikosepäilyistä tulee esitutkintaviranomaisten tietoon ympäristövalvontaviranomaisten kautta. Näin ollen valvonnalla ja siihen käytettävissä olevilla resursseilla on merkittävä vaikutus ympäristörikollisuuden ilmituloon. Suurin ero ympäristörikosten torjunnan ja tutkinnan kannalta on ympäristörikosepäilyn ilmoittaminen esitutkintaviranomaiselle. Ruotsin ympäristökaaressa ympäristövalvontaviranomaiset on velvoitettu ilmoittamaan kaikki ympäristörikosepäilyt esitutkintaviranomaiselle. Suomessa vastaavaa ilmoittamisvelvollisuutta ei ole. Ruotsissa ilmoitusvelvollisuuden myötä poliisin tietoon tulleen ympäristörikollisuuden määrä on noussut merkittävästi. Tämän vuoksi piiloriikollisuuden määrän voidaan olettaa olevan merkittävä Suomessa.

Ruotsissa ilmoittamisvelvollisuuden myötä rikosprosessi on kuitenkin kuormittunut vähäisempien rikosepäilyjen tutkinnalla. Samalla ympäristörikollisuuden tutkinnan painopiste on siirtynyt pienempiin ympäristörikoksiin, mikä on ristiriidassa strategisena painopisteenä pidetyn vakavamman ympäristörikollisuuden paljastamisen kanssa. Lainsäädännön kehittämisessä Suomessa tulisi huomioida nämä ilmoittamisvelvollisuuden kielteiset vaikutukset ympäristörikollisuuden torjuntaan ja tutkintaan.

Lisäksi ympäristörikollisuuden torjuntaa ja tutkintaa kehitettäessä tulisi ottaa huomioon, että ilmoittamisvelvollisuudesta huolimatta Ruotsissa on havaittu samankaltaisia ongelmia ympäristörikosepäilyjen viemisessä rikosoikeudelliseen prosessiin kuin Suomessa. Molemmissa maissa ympäristövalvontaviranomaiset pyrkivät ensisijaisesti palauttamaan lailisen tilan hallinnollisin keinoin. Yhtenä syynä tähän on viranomaisten kokemus rikosoikeudellisen prosessin tehostumuksesta ja käsittelyn pitkä kesto. Kummassakin maassa on tulkittu, että ilmoitusvelvollisuus ei aina toteudu, jos kyseessä on esimerkiksi pieni kunta, jossa kilpailevina intresseinä ovat elinkeinorakenne, kuntapolitiikka ja henkilösuhteet.

Molemmissa maissa suurin osa ympäristörikoksista johtaa sakkorangaistuksiin ja vankeustuomiot ovat harvinaisia. Ruotsissa vain harva ympäristörikosepäily johtaa lopulta luonnollista henkilöä vastaan nostettuun syytöseen. Ruotsissa oikeushenkilölle voidaan antaa yhteisösakko syyttäjän päätöksellä. Yhteisösakko on koettu verrattain helpoksi tavaksi rangaista ympäristörikoksesta. Yhteisösakon myötä vastuullista henkilöä ympäristörikokseen syyllistyneen yrityksen sisältä ei tarvitse nimetä. Suomessa yhteisösakon määrää tuomioistuin.

Lainsäädäntö tähtää molemmissa maissa ympäristörikollisuuden ennaltaehkäisyyn. Ympäristörikoksista saadut rangaistukset on kuitenkin koettu molemmissa maissa verrattain pieniksi. Koska tuomioiden kautta saavutettava rikosoikeuden ennaltaehkäisevyys on koettu heikoksi, ympäristörikollisuuden torjuntaa voitaisiin tehostaa esimerkiksi tuomalla ympäristörikollisuuden vaikutuksia ja toimijoita yhteiskunnan tietoisuuteen (ns. blaming and shaming).

Institutionaalinen rakenne

Ruotsissa ja Suomessa ympäristörikollisuuden torjunta ja tutkinta on järjestetty sekä strategisella että käytännön organisaatitasolla toisistaan poikkeavalla tavalla. Ruotsissa on poliisin ja syyttäjän yhteistyönä tuotettu valtakunnallinen ympäristörikosstrategia, jossa annetaan käytännön suosituksia torjunnan ja tutkinnan kehittämiseen käytännön tasolla. Suomessa vastaavaa strategista linjausta ei ole tehty. Suomen kansallisen ympäristörikosseurantaryhmän raporteissa annetaan suosituksia ympäristörikollisuuden torjunnan ja tutkinnan kehittämiseksi. Suomessa vakavien ympäristörikosten tutkinta on liitetty talousrikostutkintaan. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi on nostettu ympäristörikollisuuden torjunta yhdeksi teemaksi. Ympäristörikollisuutta ei ole mielletty Ruotsissa yhtä vahvasti osaksi talousrikollisuutta kuin Suomessa, vaikka taloudellisen hyödyn tavoittelu nähdäänkin ympäristörikollisuuden taustalla. Ruotsissa ympäristörikollisuuden tutkinta on useimmiten organisoitu työympäristötutkinnan rinnalle. Ruotsissa ympäristörikollisuuden

torjuntaa on pyritty myös kiinnittämään vahvemmin osaksi rajat ylittävän rikollisuuden ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa.

Organisaatiotasolla ympäristörikollisuuden tutkintaan on kohdistettu resursseja sekä poliisissa että syyttäjänvirastossa Ruotsissa ja Suomessa eri tavalla. Ruotsin poliisissa on valtakunnallisesti noin 70 ympäristö- ja työympäristörikostutkijaa. Suomessa ympäristörikollisuuden tutkinta hoidetaan pääsääntöisesti päivittäisrikostutkinnan tai talousrikostutkinnan osana.

Ruotsin syyttäjänvirastossa on erillinen 20 ympäristö- ja työympäristörikosten syyttäjistä koostuva ryhmä, joka hoitaa ympäristörikosten syyttämisen valtakunnallisesti. Ruotsissa syyttäjä on myös tutkinnanjohtaja. Suomessa toimii viisi ympäristörikosten avainsyyttäjää muiden työtehtäviensä ohella. Ympäristörikollisuuden torjunnan ja tutkinnan keskitäminen on nähty molemmissa maissa tarpeellisenä. Torjuntaa ja tutkintaa kehitettäessä Ruotsin myönteiset kokemukset toiminnan keskittämistä eri viranomaistahoilla tulisi ottaa huomioon.

Vaikka Ruotsissa ympäristörikollisuuden torjuntaan ja tutkintaan on panostettu organisaatiotasolla Suomea enemmän, molemmissa maissa koetaan torjunnan ja tutkinnan resurssit riittämättömäksi. Molemmissa maissa poliisilla ei ole juurikaan ympäristörikollisuuden paljastamiseen tähtäväää toimintaa, mikä on koettu merkittäväksi kehittämiskohteeksi.

Kummassakaan maassa yhteistyötävät eri viranomaisten välillä eivät ole vakiintuneet. Tiedonkulku ja tiedon jakaminen on koettu haasteellisenä. Yhtenä tiedon jakamisen ilmentymänä on ympäristövalvontaviranomaisen kokemus molemmissa maissa siitä, että he eivät saa tietoa tutkinnan etenemisestä ja lopputuloksesta. Yhdessä pieneksi koettujen tuomioiden kanssa ympäristörikosepäilyjen käsittely rikosoikeudellisessa prosessissa näyttääytyy valvontaviranomaiselle turhauttavana. Molemmissa maissa viranomaisten väliset yhteiset tapaamiset ja koulutustilaisuudet on koettu hyödyllisiksi. Viranomaisten välisen yhteistyön kehittämisen ja vakiinnuttamisen näkökulmasta toimijoille tulisi luoda Suomessa tilaisuuksia keskustella ja oppia toistensa toimintamalleista ja näkökulmista.

Asiantuntijuus

Sekä Ruotsissa että Suomessa on tunnistettu tarve lisätä tietoisuutta ympäristörikollisuuden ilmiöstä ja kasvattaa viranomaisten kompetenssia torjua, valvoa ja tutkia ympäristörikoksia. Ruotsissa poliisin ympäristörikostutkijat käyvät 12 opintopisteen opintokokonaisuuden Uppsalan yliopistossa. Lisäksi tutkijoilla on mahdollisuus osallistua 1,5 opintopisteen jatkokurssille.

Suomessa ympäristörikoksia tutkivat poliisit voivat osallistua vuosittain järjestettävälle kahden opintopisteen kurssille. Jotta Suomessa ympäristörikoksia tutkivien poliisien asiantuntijuus voitaisiin varmistaa, tu-

lisi pohtia ratkaisuja, joilla tutkinnanjohtajia kannustetaan osallistumaan täydennyskoulutukseen. Lisäksi tulisi tarkastella muiden viranomaisten tarvetta lisäkoulutukselle, jotta ympäristörikollisuuden torjuntaa ja tutkintaa voidaan tehostaa koko viranomaisprosessin näkökulmasta.

KIRJALLISUUS

- Aakkula, Immo (2001). Ympäristöririkokset alueellisten ympäristökeskusten käsittelyssä. Suomen ympäristökeskuksen moniste 222. Helsinki: Ympäristökeskus.
- Ahonen, Timo – Leena Kerppilä – Elina Pirjatanniemi (2003). Ilmoitanko vai eikä? Arvioita kunnan ympäristöviranomaisen ilmoituskynnyksestä ympäristörikosjutuissa. *Oikeus* 32(4): 359–375.
- Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka (2004). Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia. Helsinki: Werner Söderström.
- Bee (2007). Swedish Environmental Policies. History and present regulations. Report 3 of the BEE project, 2007. Baltic Environment and Energy.
- Bisschop, Lieselot (2012a). Is it all going to waste? Illegal transports of e-waste in a European trade hub. *Criminal, Law and Social Change* Volume 58 (3): 221–249.
- Bisschop, Lieselot (2012b). Out of the woods: the illegal trade in tropical timber and a European trade hub. *Global Crime, iFirst*: 1–12.
- Brisman, Avi & Nigel South (2013). A green-cultural criminology: An exploratory outline. *Crime Media Culture* Vol. 9(2): 115–135.
- Brå (2001). Miljödriven utveckling-på got och ont? Brå-rapport 2001:17. Tukholma: Brå.
- Brå (2002a). Giffabriken som sprängdes. Bt Kemi-skandalen och miljöbrottsbegreppet etabring. Rapport 2002: 12. Tukholma: Brå.
- Brå (2002b). Miljöstraffrätt i praktiken. En studie av rättstillämpningen. Rapport 2002:10. Tukholma: Brå.
- Brå (2006). Är vi bra på miljöbrott? En snabbanalys. Webbrapport 2006:5. Tukholma: Brå.
- Brå (2007). Brottsutvecklingen I Sverige fram till år 2007. Rapport 2008:23. Tukholma: Brå.
- Brå (2013). Anmälda brott, Brottsförebyggande rådet, WWW-dokumentti, luettu 25.10.2013. <http://www.bra.se/bra/brott--statistik/statistik/anmalda-brott.html>
- Cavenagh, Penny & Dewberry, Chris & Jones Paul (2000). Becoming professional: when and how does it start? A comparative study of first-year medical and law students in the UK.
- Comte, Françoise (2006). Environmental Crime and the Police in Europe: A Panorama and Possible Paths for Future Action. *European Environmental Law Review* Vol. 15 (7): 190–231.
- Croall, Hazel (2004). Lurad och förgiftad – att avslöja utsatthet för ekobrott. Rapport 2004:1. Tukholma: Brå.

- du Rées, Helena (2001). Can Criminal Law Protect the Environment? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, Vol. 2, 109–126.
- Elliott, Lorraine (2012). Fighting transnational environmental crime. *Journal of International Affairs*, Fall/Winter, Vol. 66(1): 87–104.
- Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Sariola, Heikki & Helwe-Larsen, Karin & Larsen Helmer (2011). Adolescents' Experiences of Parental Violence in Danish and Finnish Families: A Comparative Perspective. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* Vol.12: 173–197.
- Eskola, Jari & Juha Suoranta (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Gauthier, A. H. (2000). The premises of comparative research. Paper prepared for the European Panel Analysis Group. <http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/90834231EN6.pdf>. Luettu 22.10.2013.
- Gibbs, Carole – Meredith L. Gore – Edmund F. McGarrell – Louie Rivers III (2010). Introducing conservation criminology. *Towards Interdisciplinary Scholarship on Environmental Crimes and Risks*. *British Journal of Criminology* Vol.50: 124–144
- Gluschkoff, Taisia (2012). Poliisin asiantuntijuus, asiantuntijuuden kehitys ja kehityksen esteet ympäristöriskostutkinnassa. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Goedegebuure, LCJ & van Vught, F (1996). Comparative higher education studies: the perspective from the policy sciences. *Higher Education* Vol. 32(4): 371–394.]
- Halsey, Mark (2004). Against 'green' criminology. *British Journal of Criminology* Vol. 44: 833–853.
- Kogan, Maurice (1996). Comparing higher education systems. *Higher Education* Vol. 32: 395–402.
- Korsell, Lars (2001). Big Stick, Little Stick: Strategies for Controlling and Combating Environmental Crime. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. Vol. 2: 127–148.
- KRP (2007). LOKKI-projekti. Loppuraportti keskusrikospoliisin toimesta toteutetun ympäristöviranomaisten ja poliisin välisen yhteistöiminnan haasteita selvittäneen projektin toteutuksesta, havainnoista ja kehittämisehdotuksista. Vantaa: Keskusrikospoliisi.
- Kuusiniemi, Kari (2001). *Ympäristörikos, yhteisösakko ja yksilörangaistus*. Edilex.
- Leppänen, Tanja (2008). *Ympäristörikokset Suomessa*. Edilex 17.7.2009. www.edilex.fi/lakikirjasto/6228
- Lidman, Anna (2006). Att anmäla eller anmälas? En studie om tillsynsmyndigheternas tillämpning av anmälningskyldigheten enligt 26 kap 2 § miljöbalken. Examensarbete i Miljö rätt.

- Lynch, Michael J. – Paul B. Stretsky (2004). The Meaning of Green: Contrasting Criminological Perspectives. *Theoretical Criminology* Vol. 7(2): 217–238.
- Magnusson, Kerstin (2013). Med fullt fokus på miljön. *Svensk Polis*. En tidning från Rikspolisstyrelsen. Julkaistu 23.4.2013.
- Ministry of the Environment (1998). The Environmental Code, a summary. Information material. Regeringskansliet.
- Ministry of the Environment (2001). The Swedish Environmental Code. A résumé of the text of the Code and related Ordinances. M2000.22, Information material 2001. Regeringskansliet.
- Mårald, Erland (2001). The BT Kemi Scandal and the Establishment of the Environmental Crime Concept. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* Vol. 2: 149–170.
- Nilsson, Fredrik (2001). Effektivare miljöbrottsbekämpning? Examenarbete. Juridiska Fakulteten vid Lunds universitet.
- Nissinen, Matti (2003). Ympäristörikoksista käytännössä. *Defensor Legis* 4: 620–639.
- Paisey, Catriona & Paisey, Nicholas J (2009). Comparative research. An opportunity for accounting researchers to learn from other professions. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 6, 2, 180–199.
- Peltonen, Eija (2009). Lääkäreiden ja hoitajien työpari- ja tiimityö vastaanottojen toimintamalleina perusterveydenhuollossa. <http://wanda.uef.fi/uku-vaitokset/vaitokset/2009/isbn978-951-27-1227-4.pdf>. Luettu 5.3.2013
- Pennanen Jaana (toim.) (2006). Ympäristölainsäädännön laillisuusvalvonta – erityisesti ympäristönsuojelulain näkökulmasta. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.
- Pirjatanniemi, Elina (2001). Ympäristörikokset. Helsinki: Kauppakaari, Lakimiesliiton kustannus.
- Pirjatanniemi, Elina (2005). Ympäristörikokset talouden rikoksina. Teoksessa Nuutila, Ari-Matti & Elina Pirjatanniemi (toim.) (2005) Rikos, rangaistus ja prosessi. juhlijulkaisu Eero Backman 1945- 14/5 – 2005. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. A. Juhlijulkaisut 15. s. 261–283.
- Polisen (2012). Polisens planeringsförutsättningar 2013–2015 (prel.) Rikspolisstyrelsen juni 2012. <http://www.polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Informationsmaterial/01%20Polisen%20nationellt/Planeringsforutsattningar_som_pdf_120620.pdf> Luettu 14.11.2013
- Pöntinen, Seppo (2004). Vertaillavuus ja mittaamisen ongelma. Teoksessa Alapuro, Risto & Arminen, Ilkka (toim.). Vertailevan tutkimuksen ulottuvuuksia. Helsinki , Werner Söderström.

- Rikspolisstyrelsen & Åklagarmyndigheten (2010). Strategier mot miljöbrott. Ett samarbetsprojekt mellan Rikspolisstyrelsen och Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål. Tukholma: Rikspolisstyrelsen/Åklagarmyndigheten.
- Rikspolisstyrelsen (2013). Polismyndigheternas hantering av miljöbrott. Tillsynsrapport 2013:6.
- Saarivuo, Emilia (2006). Kuntien ympäristöturvallisuus: Viranomaistyö ympäristörikosta epäillessä. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Sahramäki, Iina & Terhi Kankaanranta (2014) Kohti vihreämpää viranomaisyhteistyötä – ympäristörikollisuuden torjunta ja valvonta Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 42. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä (2013) Suomen kansallinen ympäristörikosseurantaryhmä (2013). <http://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/A7F5D2F2A4D2B41EC225795000499EB9?opendocument> Luettu 4.12.2013
- Usunier, Jean-Claude & Sbizzera Stephane (2013). Comparative thick description. Articulating similarities and differences in local consumer experience. *International Marketing Review*, 30, 1, 42–55.
- Valtioneuvosto (2012). Valtioneuvoston periaatepäätös hallituksen toimintaohjelmaksi talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi vuosina 2012–2015. 19.1.2012.
- Vanamo, Marja (2006). Vastuu ympäristörikoksesta. Erään ympäristöpäästön rikosoikeudellista tarkastelua. *Defensor Legis* n:o 3/2006: 441–459.
- Walters, Reece (2009): Crime, bio-agriculture and the exploitation of hunger. Teoksessa White, Rob (ed.) (2009) *Environmental Crime. A Reader*. Devon: Willan Publishing, 445–465.
- White, Rob (2003). Environmental Issues and the Criminological Imagination. *Theoretical Criminology*. Vol. 7(4): 483–506.
- Wright, Glen (2011). Conceptualising and combating transnational environmental crime. *Trends in Organized Crime* Vol. 14: 332–346.
- Åklagarmyndigheten (2013). Riksenheten för miljö- och arbetsmiljömål. WWW-dokumentti. <<http://www.aklagare.se/Sok-aklagare/Nationella-aklagarkammare-/Riksenheten-for-miljo--och-arbetsmiljomal/>> Luettu 25.11.2013.

LIITE 1. Ruotsin malli esitutkintapyyntön tekemiseen

ANMÄLAN

Datum

Beteckning

Sida 46/52

Adress Åklagare

OBS Anmälan och bilagor skickas i 2 ex till Åklagaren

- Ta kontakt med åklagaren direkt när det gäller allvarliga misstänkta brott. Eventuellt kan det behövas snabb aktion för att säkra bevis.
- Komplettera fortlöpande till åklagaren med nya utredningsuppgifter, tillsynsarbete, beslut m.m. som är kopplade till åtalsanmälan.
- Sekretess är av stor vikt i en utredning – det bör respekteras av samtliga inblandade myndigheter. Offentlighets- och sekretesslag (2009:400).
- **ALL DOKUMENTATION ÄR AV STORT VÄRDE.**

Anmälan enligt 26 kap 2 § miljöbalken

<p>Förslag till brottsrubricering enligt 29 kap. miljöbalken</p>	<p>Kryssa för lämplig rubricering</p> <p>☐ Miljöbrott (29:1)</p> <p>☐ Brott mot områdesskydd (29:2)</p> <p>☐ Föreseelse mot områdesskydd (29:2a)</p> <p>☐ Artskyddsbrott (29:2b)</p> <p>☐ Miljöfarlig kemikaliehantering (29:3)</p> <p>☐ Olovlig kemikaliehantering (29:3a)</p> <p>☐ Kemikalieregistreringsbrott (29:3b)</p> <p>☐ Otillåten miljöverksamhet (29:4)</p> <p>☐ Otillåten avfallstransport (29:4a)</p> <p>☐ Försvårande av miljökontroll (29:5)</p> <p>☐ Bristfällig miljöinformation (29:6)</p> <p>☐ Nedskräpning (29:7)</p> <p>☐ 29:8, punkt >></p> <p>☐ 29:9, punkt >></p>
<p>Överträdelse enligt lag, förordning eller föreskrift. Ange aktuellt lagrum (underlättar för åklagare/polis)</p>	
<p>Beslut om miljöstraffavgift (ange om MSA har eller kommer att beslutas)</p>	<p>☐ Ja, punkt >> Datum: >></p> <p>☐ Eventuellt (inte klart i nuläget)</p> <p>☐ Nej, omfattas inte av MSA</p> <p>☐ Nej, MSA tas inte ut av särskilda skäl</p>
<p>Behov av skyndsam handläggning? (Om Ja, ange motivering)</p>	<p>☐ Ja</p> <p>☐ Nej</p>

<p>Har något vite utdömts?</p> <p>Om ja i så fall på grund av vad?</p>	
--	--

Beskrivning av gärning

Datum/tidsperiod för överträdelsen	
<p>Har liknande överträdelse eller annat miljöbrott skett vid tidigare tillfälle? (ange ungefärlig tidpunkt)</p>	☐ Ej känt ☐ Ja, >>
<p>Brottsplats (bifoga kartskiss, fotografier etc)</p>	
Fastighetsbeteckning	
Kommun	

Beskrivning av överträdelsen med utgångspunkt från brottsrubriceringen

När och hur Länsstyrelsen/kommun uppmärksammades på överträdelsen

Risk för skada - konsekvenser för människors hälsa eller miljön

Bevissäkring (ange vilka bevis som finns att tillgå, vem som uttagit prov etc)

Misstänkt gärningsman

Verksamhetsutövare (anläggningsnamn/namn)	
Organisations-/personnummer	
Besöksadress	
Postadress	
Postnummer och ort	
VD	
Kontaktperson	
E-post	
Telefon	
Mobiltelefon	
Telefax	

Gällande tillstånd

Typ av verksamhet och klassificering	
Tillstånd	☐ Finns ☐ Saknas ☐ Behövs ej (kan erfordras anmälan, samråd etc)
Prövningsskäl (typ av ”tillstånd” som erfordras)	☐ Tillstånd miljöfarlig verksamhet ☐ Anmälningsplikt ☐ Tillåtlighet (t.ex. 17 kap. MB) ☐ Godkännande ☐ Dispens (t.ex. 7 kap. MB) ☐ Samråd (t.ex. 12 kap 6 § MB) ☐ Medgivande

Beslutsdatum	
Prövningsmyndighet	
Tillsynsmyndighet	
Handläggare hos tillsynsmyndigheten (namn, titel)	

Underskrifter

Bilaga

Kartskiss (2 ex)

Foto (2 ex)

Kopia av handlingar i ärendet (2 ex)

Vesa Huotari ja Matti Vuorensyrjä (toim.): Henkilöstön työhyvinvointi, johtaminen ja organisaatioilmasto: poliisin henkilöstöbarometri kehittämisen välineenä. 41/2011. 40,70 €

Sanna-Mari Humppi ja Noora Ellonen: Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö. 40/2010. 40,60 €

Mirkka Kreuz: Terrorismin torjunta Suomessa. 39/2010. 40,70 €

Arno Tanner ja Laura Koivisto-Khazaal: Maahanmuutto- ja ulkomalaisviranomaiset mediassa. 38/2010. 23,10 €

Matti Vuorensyrjä: Tulos- ja kehityskeskustelujen arviointi ja kehittäminen poliisihallinnossa. 37/2009. 16,50 €

Petri Rainiala: Tiedottajan käyttö poliisin tiedonhankintamenetelmänä. 36/2009. 23,10 €

Erkki Hämäläinen: Eurooppalaistuva lainvalvonta. 35/2009. 27,50 €

Terhi Hakamo, Anne Alvesalo, Kirsi Jauhiainen ja Erja Virta: Talousrikokset rikosprosessissa. 33/2009. 40,70 €

Outi Roivainen ja Elina Ruuskanen: Laki ja järjestys? Poliisien ja kaupunkilaisten näkemyksiä järjestyslaista sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonnasta. 32/2008. 23,10 €

Anna Vanhala: Piiri pieni pyörii. Poliisipäälliköiden ammatti-identiteetti ja työelämäkerrat. 31/2007. 16,50 €

Anna-Liisa Heusala, Anja Lohiniva ja Antti Malmi: Samalla puolella – eri puolilla rajaa. Rajaturvallisuuden edistäminen Suomen ja Venäjän viranomaisyhteistyönä. 30/2008. 23,50 €

Kari Saari: Poliisi ja joukkojenhallintatoiminta Suomessa. Joukkotilanteet ja niihin liittyvä poliisitoiminta suomalaisten poliisien näkökulmasta tarkasteltuna. 29/2007. 16,50 €

Marko Viitanen: Poliisin rikokset. Tutkimus suomalaisen poliisirikoksen kuvasta. 28/2007. 40,70 €

Iina Sahramäki ja Terhi Kankaanranta: Vihreämpää rajan toisella puolella? Vertaileva tutkimus ympäristörikollisuuden torjunnasta ja tutkinnasta Suomessa ja Ruotsissa. 109/2014. 16,50 €

Jenni Niemi: Laittoman maahanmuuton torjunta viranomaisyhteistyön haasteena. 108/2013. 16,50 €

Jouni Perttula: Kolmas sektori turvallisuuden osatekijänä. 107/2013. 16,50 €

Matti Vuorensyrjä ja Leena Ranta: Poliisin perustutkintokoulutuksen vaikuttavuusarviointi: vuosina 2010-2011 valmistuneiden poliisien työllisyys ja arviot koulutuksen työelämävastaavuudesta. 106/2013. 27,50 €

Terhi Kankaanranta ja Vesa Muttilainen: Talousrikostutkinta poliisissa vuonna 2011: tutkintahenkilöstölle osoitetun kyselyn tuloksia. 105/2013. 16,50 €

Jenni Niemi ja Iina Sahramäki: Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2011. 104/2012. 16,50 €

Noora Ellonen: Kurin alaiset: lasten ja vanhempien välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheissä. 103/2012. 27,50 €

Risto Honkonen ja Vesa Muttilainen (toim.): Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2012. 102/2012. 23,10 €

Tomi Lintonen, Sanna Rönkä, Elina Kotovirta ja Anne Konu: Huumeet Suomessa 2020: ennakoititutkimus. 101/2012. 16,50 €

Anna Leppänen ja Vesa Muttilainen: Poliisin tietoon tullut korruptiorikollisuus Suomessa 2007-2010: seurantamenetelmän kehittäminen ja rikosepäilyjen ominaispiirteet. 100/2012. 16,50 €

Jouni Perttula: Pirkanmaan turvallisuusklusteri? Esiselvitys hankkeen toteutettavuudesta. 99/2012. 16,50 €

Noora Ellonen (toim.): Rikostutkinta lapsiin kohdistuvissa väkivalta- ja seksuaalirikoksissa. 20/2013. 23,10 €

Antti Laakso: Poliisisanasto suomi-venäjä. 19/2013. 23,10 €

Kimmo K. Kiiski: Poliisin rooli kuolemansyyntutkinnassa. 18/2009. 2. uudistettu painos. 20,00 €

Johan Boucht, Dan Frände suom. Markus Wahlberg: Suomen rikosoikeus. Rikosoikeuden yleisten oppien perusteet. 17/2008. 20,00 €

Reima Kukkonen: Keinotekoisista varallisuusjärjestelyistä ulosotossa ja velallisen rikoksissa. 16/2007. 27,00 €

Risto Honkonen & Nora Stenvall (toim.): Poliisin johtamista kehittämässä. 15/2007. 39,00 €

Arto Hankilanoja: Työturvallisuus ja vastuun kohdentuminen poliisihallinnossa. 10/2003 2. uudistettu painos 2007. 16,00 €

Janne Häyrynen & Tero Kurenmaa: Arvopaperimarkkinarikokset. 14/2006. 25,00 €

Anne Alvesalo & Ari-Matti Nuutila (toim.): Rangaistava työn turvattomuus. 13/2006. 21,00 €

Anne Jokinen: Rikos jää tekijän mieleen. Muistijälkitesti rikostutkintamenetelmänä. 12/2005. 20,00 €

Nina Pelkonen: Kriisin ABC. Käsikirja poliisin käyttöön. 11/2005. 10,80 €

Kimmo Himberg: Tekninen rikostutkinta. Johdatus forensiseen tieteseen. 9/2002. 12,96 €

Marketta Vesisenaho: Poliisialan sanasto. Suomi-ruotsi-englanti. 8/2002. 10,80 €

Raportti on osa Poliisiammattikorkeakoulussa vuonna 2013 toteutettua tutkimushanketta, jossa analysoitiin valvonnan ja torjunnan viranomaisprosessin nykytilaa Suomessa. Raportissa syvennetään viranomaisprosessin kuvausta vertailututkimuksen keinoin. Vertailun aineistona käytetään tilastotietoja, lainsäädäntöä ja aiempien tutkimusten tuloksia sekä viranomaisten kanssa käytyjä keskusteluja.

Raportissa vertaillaan Suomen ja Ruotsin ympäristörikollisuuden torjuntaa ja tutkintaa lainsäädännön, institutionaalisen rakenteen ja ympäristörikollisuuteen liittyvän koulutuksen näkökulmasta: Millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä Suomen ja Ruotsin ympäristörikosten torjunnan ja tutkinnan välillä on? Miten ympäristörikollisuuden torjuntaa voidaan kehittää Suomessa vertailusta saatujen tulosten pohjalta?

ISBN 978-951-815-264-7

9 789518 152647 >